Тăвай районĕн хаçачĕ

ЯЛ ĔÇЧЕНĔ

1935 çулхи февралĕн 17-мĕшĕнче тухма пуçланă

2024 çул

Юпа (октябрь), 11

ЭРНЕКУН

39/10729/№

Хакĕ ирĕклĕ

ПУЛĂШУ

Свидетельствăсем панă

Округри тăватă çемье «Ял территорийĕсене комплекслă аталантарасси» патшалăх программи тата Чăваш Ен Правительстви пулăшнипе пурăнмалли çурт-йĕр илмелли свидетельство хуçисем пулса тăнă.

Вĕсем (сулахайран сылтăмалла) пурте агропромышленноç комплексĕнче тата социаллă сферăра ĕçлеççĕ: Тăвайри П.Х.Бухтулов ячĕллĕ вăтам шкул учительници Марина Николаевна Никифорова, округри тĕп библиотека тытăмĕнчи Альбина Валерьевна Андреева методист, Йăнтăрчăри ФАП заведующийĕ Роза Федоровна Михайлова фельдшерица тата «АККОНДСЕТ» ОООри кадрсемпе ĕçлекен Татьяна Анатольевна Алькина специалист. Свидетельствăсене Тăвай муниципалитет округĕн пуçлăхĕ Олег Ломоносов панă, ĕçре тата пурнăçра ăнăçусем, çемьере ырлăх суннă.

Хамăр инф.

Çитес пилĕк çулта тата та илемленĕ

Юлашки çулсенче Чăваш Ен аталанăвне пысăк тимлĕх уйăрни аванах сисĕнме пуçларĕ. Çĕнĕлĕхсем çĕршыв шайĕнче те, республика шайĕнче те кĕрсех пыраççĕ. Иртнĕ çулсенче хăш-пĕр ял-хула хăйне евĕрлĕ никĕс пункчĕ пуласси пирки пĕрре мар каланăччĕ-ха ĕнтĕ халăха. Халĕ вара Чăваш Енри 17 çакнашкал тĕп ял-хула валли нумай çуллăха тăсăлакан аталану йĕркине çирĕплетĕç. Кун пирки Республика Пуçлăхĕ Олег Николаев Раççей Правительствин председателĕ Михаил Мишустин иртternĕ «Хутлăх аталанăвĕн стратегийĕ» ятлă ятарлă сессинче каланă.

Чăваш Енри тĕрлĕ тăрăхри инфратытăма палăртнă вăхăтран та хăвăртрах аталантарассипе çыхăннă ĕçе йĕркелес тесе нумай çĕнĕ инвестици проекчĕ пурнăçа кĕртеççĕ. Пĕлтĕр кăна 172 пин ытла çыншăн тăван кил шутланакан 17 никĕс пункчĕ палăртнă, вăл шута республикăри пысăках мар хуласем тата хăш-пĕр округ центрĕсем кĕнĕ. Тăвай ялĕ те, паллах, пирĕн тăрăхри пĕтĕм çыншăн никĕс пункчĕ шутланать. Çакна та каламалла, вĕсем пурте федераллă перечене кĕнĕ, çавăнпа вĕсене аталантарас ĕçе Чăваш Ен çеç мар, Раççей те хутшăнать.

Олег Николаев палăртнă тăрăх, çак перечене кĕнĕ кашни никĕс пункчĕ валли социаллă пурнăçпа экономикине тата тавралăхне сăнлакан паспортсем йĕркеленĕ. Унсăр пуçне, паллах, нумай вăхăта тăсăлакан социаллă пурнăçпа экономика аталанăвĕн планĕсене пăхса хунă. Кунта çĕнĕ объектсем хута ярасси те, пуррине юсаса çĕнетесси те, тĕплĕ улăштарасси те, чаплăрах тăвасси те кĕрешĕ. Чăваш Енре Раççейри стратегие пурнăçа кĕртме пулăшакан ятарлă комплекслă программа ĕçлет. Кашни тăрăх аталанăвĕ республикăна çÿллĕрех шая хăпарма май парĕ.

Халĕ 2025-2030-мĕш çулсем валли асăннă программăна редакцилеççĕ, ăна тĕплĕрех тата тĕрлĕ енлĕрех тăваççĕ. Вăл пĕтĕм отрасле пырса тивĕ, унсăр пуçне никĕс пункчĕсене тата вĕсен çумĕнчи ял пайĕсене социаллă пурнăçпа экономика аталанăвĕпе туллин тивĕçтерессине шута илĕ. Чăваш Енри тĕп тимлĕх, паллă ĕнтĕ, Шупашкар хула агломерацине пулĕ. Ăна аталантарассипе çыхăннă программăна 2035 çулччен йĕркеленĕ.

Элтияр АЛЕКСАНДРОВ

ФОРУМ

Чăваш волонтерĕсем – чи маттуррисем

Ханты-Мансийскра кĕмĕл волонтерсен Пĕтĕм Раççейри саккăрмĕш форумĕ вĕçленнĕ. Унта çĕршывăн тĕрлĕ кĕтесĕнчен 500 волонтер пухăннă. Виçĕ куна пынă, анлă программăллă форума Шупашкартан виçĕ педагог хутшăннă.

Форумра пĕр-пĕрин опычĕпе паллашнă, ăсталăх сехечĕсене хутшăннă, командăпа ĕçлеме хăнăхнă, Пĕтĕм Раççейри «Хĕрлĕ гвоздика» акцие хутшăнса, регионсем хушшинче чи пысăк кăтартупа палăрнă.

ÇЫХĂНУСЕМ

Туслăх çирĕпленĕ

ДНР, ЛНР, Запорожье тата Херсон облаçĕсем Раççейпе пĕрлешнĕ кун тĕлне ЧР Патшалăх Канашĕн Председателĕ Леонид Черкесов Луганск Халăх Республикинче пулнă.

Чăваш Ен тата ЛНР парламенчĕсем тачă çыхăну тытса ĕçлесси çинчен калакан килĕшĕве алă пуснă. «Эпир хамăрăн опыта Луганскри ĕçтешсемпе пайлама хатĕр – çакă çĕршывăн пĕрлехи право анлăшне çирĕплетме пулăшĕ»,–тенĕ Леонид Ильич Чăваш Енре саккун кăларас ĕçĕн тухăçлă тытăмне йĕркелнине палăртса. Вăл республика çĕнĕ регионсене малашне те пулăшса пырассине, туслă çыхăнусем икĕ регион халăхĕн интересĕсене усă кÿрессине çирĕплетнĕ.

Килĕшÿре ĕçтешлĕхĕн тĕп çул-йĕрĕсене палăртнă. Çав шутра – саккун кăларас ĕçе лайăхлатасси, парламент ĕç-хĕлĕпе çыхăннă пĕр-пĕрин опычĕпе усă курасси, регионсен йăлисене упраса аталантарасси. Пĕрлехи ĕç тĕрлĕ мелпе пурнăçланĕ – саккунсен мониторингĕнчен пуçласа парламентсен аппарачĕсен ĕçченĕсем пĕр-пĕрин патĕнче стажировкăра пуласси таран.

ПРОМЫШЛЕННОÇ

Чи лайăх арман

Мускаври Раççейри çăнăх авăртакан тата кĕрпе предприятийĕсен 16-мĕш съезчĕ иртнĕ.

«Чăвашçăкăрпродукт» акционер обществин «Шупашкар элеваторĕ» филиалĕ пысăк наградăна тивĕçнĕ. Вăл талăкра 250–500 тонна тырă авăртакан заводсен хушшинче çĕнтернĕ, ăна «Раççейĕн чи лайăх арманĕ» статуэтка панă. Ку наградăна предприяти унччен те – 2007 çултан тытăнса – сакăр хутчен çĕнсе илнĕ. Конкурса Раççей ял хуçалăх министерстви, Раççей çăнăх авăртакан тата кĕрпе предприятийĕсен союзĕ, Пĕтĕм тĕнчери промышленноç академийĕ йĕркелесе иртернĕ. Палăртма кăмăллă: Шупашкар элеваторĕ çăнăхпа Чăваш Енре пурăнакансене çеç мар, Раççейри 17 региона, Узбекистана, Казахстана тата Таджикистана тивĕçтерет.

ПАРЛАМЕНТРА

Туризма витĕм кÿрсе

РФ Патшалăх Думи туризмпа çыхăннă саккун проектне йышăннă. Ăна парламентăн туризм енĕпе ĕçлекен комитечĕ пăхса тухса çирĕплетнĕ.

Саккун проекчĕн авторĕсенчен пĕри – Патшалăх Думин депутачĕ Алла Салаева. Вăл каланă тăрăх, «Раççейри туризм ĕçĕн никĕсĕсем çинчен» саккуна улшăнусем кĕртни отрасльти çитменлĕхсене пĕтерме, хутшăнусене йĕркелеме май парать. «Çĕнĕ документ туризм сферинчи уйрăмлăхсене тишкерме, пулăшу мерисемпе требованисене çирĕплетме, аталану çулне тĕрĕслесе тăма пулăшать»,–тенĕ Алла Леонидовна. Саккун проектĕнче «Туризм индустрийĕ» ăнлава та çĕнетнĕ. Унпа килĕшÿллĕн туриндустри вăл – экономикăн туризм ресурсĕсемпе усă курмалли комплекслă отраслĕ. Унта туризмпа çыхăннă пĕтĕм ĕç (рекламăпа информаци, экскурсипе кану, çул çÿревпе апатлану...) кĕрет.

Алла Салаева каланă тăрăх, хальхи вăхăтра туризм енĕпе ĕçлекен предпринимательсен шучĕ самай пысăкланнă.

ÇЫРĂНТАРУ МАЛАЛЛА ПЫРАТЬ

Тăвай тăрăхĕн хаçачĕ, пирĕн юратнă «Ял ĕçченĕ», 1935 çулхи нарăс уйăхĕнче тухма тытăннă та пирĕн округ историне, кун-çулне тĕпĕ-йĕрĕпе палăртса, тĕпчесе пырать. Хамăр тăрăх мĕнпе пурăннине, сывланине, кунти çĕнĕлĕхсене тата кунти тĕп пулăмсене пуринчен малтан пĕлтерсе тăрать паянхи кун та.

Нимĕнле хаçат та вулакансăр пулмасть, пирĕн ентешсем вара ку енчен уйрăмах хастар иккенне палăртас килет. Эсир ăсатакан çырусем, сирĕн сĕнÿсемпе канашсем пирĕн юратнă хаçата тата чĕрĕрех, хитререх тата пуянрах тăваççĕ. Хыпар ярсах тăрăр, эпир ялан хапăл. Тăвай тăрăхĕнчи кашни килтех «Ял ĕçченĕ» хаçат пулмаллах, çавăнпа эпир сире çырăнтару малалла пынине аса илтеретпĕр.

2025 çулхи пĕрремĕш çур çулшăн альтернативлă майпа çырăнмалли хак – 360 тенкĕ, почта урлă – 648 тенкĕ те 04 пус.

ЖИЛЬЕ И ГОРОДСКАЯ СРЕДА
НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРОЕКТЫ РОССИИ

Ырри куçа курăнать

«Çурт-йĕр тата хула хутлăхĕ» наци проекчĕн тĕп тĕллевĕ – çĕршывра çуллен 120 миллион тăваткал метртан кая мар çурт-йĕр хута ярасси, пилĕк миллион çемьен пурăнмалли условийĕсене лайăхлатасси, территорисене хăтлăлатасси. Пĕлетпĕр ĕнтĕ, асăннă тата ытти наци проекчĕсем Раççей Федерацийĕн Президенчĕ Владимир Путин сĕннипе 2019 çултанпа пурнăçланаççĕ.

Юлашки çулсенче пирĕн республикăра пурăнмалли çурт-йĕр тăвасси ӳсĕмлĕ пулса пырать. Пĕлтĕр, тĕслĕхрен, Чăваш Енре пĕтĕмпе 74,6 миллиард тенкĕлĕх строительство ĕçĕсем пурнăçланă, çакă вăл умĕнхи çулхинчен 17,2 процент нумайрах. 780,7 пин тăваткал метр чухлĕ пурăнмалли çурт-йĕр тунă.

Пирĕн Тăвай округĕнче 2023 çулта пĕтĕмĕшле лаптăкĕпе 4632 тăваткал метр е планпа пăхнин 115,8 процентĕ чухлĕ çурт-йĕр хута янă. Çакă вăл иртнĕ çулхинчен те ытларах. 2024 çулхи пĕрремĕш çур çулта та иртнĕ çулхи çав тапхăртинчен чылай ăнăçлăрах ĕçленĕ, 2728 тăваткал метр çурт-йĕр ĕçе кĕртнĕ.

Чăваш Енре уйрăм çурт-йĕр строительстви лайăх аталанать – çакна 2020–2023 çулсенче хута янă çавнашкал çуртсен лаптăкĕ 1,5 миллион тăваткал метртан иртни те çирĕплетет. Кăçалхи прогнозсем те шанăç кӳреççĕ: сакăр уйăхра 263,6 пин тăваткал метр çурт-йĕр ĕçе кĕртнĕ е иртнĕ çулхи çак тапхăртинчен 4,8 процент нумайрах.

– Пирĕн аталанса пымалла тата малалла каймалла. Çĕршыври кашни регион çынсемшĕн пурăнма хăтлă пултăр. Кашниех хăйĕн тата çемйин пуласлăхне, нумай çуллăх тĕллевĕсене çав тăрăхпа çыхăнтартăр,–тенĕ Раççей Федерацийĕн Президенчĕ Владимир Путин.

«Çурт-йĕр тата хула хутлăхĕ» наци проекчĕн тĕллевĕсенчен тепри – территорисене хăтлăлатасси, пурăнма илĕртӳллĕ тăвасси. Наци проекчĕ хăйсем пурăнакан вырăнсене хăтлăх кĕртес ĕçе граждансене явăçтарассине те мала хурать. «Çурт-йĕр тата хула хутлăхĕ» наци проекчĕн «Хăтлă хула хутлăхĕшĕн» федераци проекчĕпе килĕшӳллĕн Чăваш Енре тата пирĕн Тăвай округĕнче те чылай обществăлла вырăна тата картиш территорине тирпей-илем, хăтлăх кĕртнĕ. Кăçал Тăвай ен сăн-сăпачĕ нумай улшăнса çĕнелчĕ. Çакна пирĕн тăрăха килен-каян тӳрех асăрхать: унта çапла тунă, кунта çапла лайăхлатнă тесе пӳрне хуçса шутлама та кирлĕ мар – ырри тӳрех куçа курăнать. Акă сасăлав иртнĕренпе кăçал Тăвайри Ленин проспектĕнчи Ленин палăкĕ таврашĕнчи территорие те хăтлăх кӳнĕ. Тӳрех йышăнăпăр, малтанхи тĕксĕмлĕх хуçаланмасть халĕ кунта, ку чухнехи хăтлăх чуна çупăрлать. Çитес çул тирпей-илем кӳмелли объект та паллă. Хăтлăх кĕртес ĕçсене малалла пурнăçласа 2025 çулта пурнăçа кĕртмелли объекта халăх сасăласа палăртрĕ. Сасăлав апрель вĕçĕччен пынă, икĕ объектшăн сасăланă. Унта хутшăннă 3288 çынран 1706-шĕ Тăвай ялĕнчи кивĕ шкул пахчинчи Зоя Космодемьянская палăкĕ тавра тирпейилем кӳрес ĕçшĕн сасăланă. Çапла майпа вара çитес çул ку вырăна хăтлăх кĕртĕç. Тепĕр объекчĕшĕн – Тăвайри автовокзалтан пуçласа Октябрьская урама çити çуран çӳремелли вырăна лайăхлатса йĕркелессишĕн сахалрах – 1582 çын хутшăннă сасăлава.

Тăвайри автовокзал тенĕрен, халĕ ун таврашĕнче Тăм юханшывĕ çинчи гидротехника сооруженине – кĕпере тĕпрен юсаса лайăхлатас ĕçсем пыраççĕ. 26,5 миллион тенкĕлĕх пурнăçламалла. Ĕçсем ерипенрех пыни сисĕнет пулсан та, строительство малалла вăй илет – çакă шанăç парать.

Иван ГЛАДКОВ

Тасалăх вăййи

Чăваш Енре Экологи культурин тата çутçанталăкпа перекетлĕ усă курассин çулталăкĕ пырать. Çавна май, тĕрлĕ тăрăхра тăван тавралăха тасатассипе çыхăннă нумай енлĕ ĕç-пуç йĕркелеççĕ.

Тăвай çĕрĕ экологи тĕлĕшĕнчен Чăваш Енри чи таса тăрăхсенчен пĕри, çавăнпа та пирĕн патра ку ыйтăва тата та пысăк тимлĕх уйăрнине каламалла. Юпа уйăхĕн 12-мĕшĕнче (ку шăматкун), ав, кашниех «Тасалăх вăййине» хутшăнма пултарĕ.

Çак тĕлĕнмелле ĕç-пуç Тăвай ялĕн çурçĕр-хĕвеланăç пайĕнчи касра иртĕ. Акшар карьерĕ патне çутçанталăка юратакан мĕнпур çынна 10 сехет валли пымашкăн йыхравлаççĕ. Анчах та хутшăнас кăмăллисен ак çак каçăпа кĕрсе çырăнмалла: https://clck.ru/3DnRyH.

«Тасалăх вăййи» вăл — ăмăрту. Кунта хутшăнакансем çӳп-çап пуçтарас тата ăна ушкăнласа уйăрас енĕпе тупăшĕç. Çак ĕçе уйăрса панă вăхăтра пурнăçламалла. Мала тухнă виçĕ ушкăна вара чаплă парнесем парса хавхалантарĕç. Ăмăрту вĕçленсен вара пурте кар тăрса пикника кайĕç, тăван тавралăх илемĕпе киленĕç. Анчах унта та тупăшу пуласси паллă. Ăмăртура шыраса тупнă чи кăсăклă япаласен конкурсне тата ăста курма май килĕ-ха?

«Тасалăх вăййи» — уяв. Кунта тăван тăрăха илем кӳнисĕр пуçне пĕр шухăшлă çынсемпе вăхăт ирттерме те май пулĕ.

Кирек мĕнле ӳсĕмри çын та хутшăнайрать. 14 çултан кĕçĕнрех ачасемпе пĕрле ашшĕн е амăшĕн пымалла. 14-18 çултисен вара ашшĕамăшĕнчен хутшăнма ирĕк илмелле. Пурне те уява йыхравлатпăр!

Элтияр АЛЕКСАНДРОВ

Пире те манса каймаççĕ

Сумлă ватăсен кунĕнче Тăвайри райпо системинче ĕçленĕ ветерансене чысларĕç. Чăнах та, пире сума суни савăнтарать, татах та пурăнма вăй-хал хушать.

Тăвайри культура çуртĕн ĕçченĕсем те чуна тивмелле, кăмăллă юрăсемпе кĕтсе илчĕç. Хăйсен пултарулăхĕпе килентерчĕç. Эпĕ хампа пĕрле Енĕш Нăрваш ялĕнче сутуçăра ĕçленĕ Зоя Васильевна Алешкинана çак уявра курма питĕ хавас пултăм.

Суту-илӳре чылай хушă вăй хунăран, çак организаци ĕçĕ-хĕлĕпе яланах интересленсе тăратăп. «Тăвайри кооператив» аталансах пытăр, пысăк çитĕнӳсемпе малаллах утăмламалла пултăр!

Тавах пире уяв туса панăшăн!

Надежда ЧЕРНОВА,
ĕç ветеранĕ. Енĕш Нăрваш ялĕ

РЕСПУБЛИКĂРА, ОКРУГРА

• Çак уйăхăн иккĕмĕш вырсарникунĕ – октябрĕн 13-мĕшĕ – ял хуçалăх тата тирпейлекен промышленноç ĕçченĕн кунĕ. Чăваш Енре кăçал пĕтĕмпе 774 пин тонна тырă пухса кĕртнĕ, кашни гектар вăтамран 28,1 центнер тухăç панă. Тăвай округĕпе пурĕ 28866 тонна пухса илнĕ, кашни гектарăн вăтам тухăçĕ 27 центнерпа танлашнă.

• Техникăна çĕнетмелли программăпа килĕшӳллĕн республикăри аграрисем 2020 çултанпа пурĕ 4 пин ытла единица техника туяннă. Çак шута пирĕн округри хуçалăхсем илнисем те кĕреççĕ.

• Министрсен Кабинечĕ республикăн 2030 çулччен социаллă пурнăçпа экономика аталанăвĕн комплекслă программине хатĕрлесе çитересси вĕçлесе пырать. Çакăн пирки Чăваш Ен Пуçлăхĕ Олег Николаев пĕлтернĕ.

Халĕ ĕçлекен комплекслă программăпа килĕшӳллĕн республика курăмлă кăтартусем тунине палăртнă: регионăн пĕтĕмĕшле продукчĕ, вăтам ĕç укçи, налуксен калăпăшĕ ӳснĕ. Регион аталанăвне пĕтĕмпе 260 миллиард тенкĕ ытла хывнă.

• Регионăн çул-йĕр фончĕ кăçал 8,3 миллиард тенкĕ патнелле. Танлаштарма: 2020 çулта вăл 4,8 миллиард тенкĕ пулнă. Ку укçа-тенкĕпе тĕрлĕ шайри çулсене – республика пĕлтерĕшлисене, вырăнтисене, ялтисене – тума усă кураççĕ. Пуçару бюджечĕн проекчĕсемпе ялсенче çул тума, юсама уйăраканни кăна – 500 миллион тенкĕ патнелле.

• Республикăри мĕнпур ача садĕнче тăван чăваш чĕлхине вĕренмелли пособисем ĕçе кĕртеççĕ. Кăçалхи ноябрьте садиксенче иллюстрациленĕ «500 сăмах/500 слов» словарьпе тата Чăваш Енре пурăнакан халăхсен культурин тĕнчипе паллаштаракан кĕнеке-çулçӳрев тăрăх занятисем пуçланĕç.

«Ачасем те, аслисем те чĕлхене ăнланма, унпа калаçма пултарччăр»,–тенĕ ЧР Пуçлăхĕ Олег Николаев.

• Тăвай муниципалитет округĕнче хăйсен бизнесне пуçласа йĕркелекен вак предпринимательлĕх субъекчĕсене пулăшу памашкăн бизнес-плансене конкурслă майпа суйласа илекен комиссии ларăвĕ иртнĕ, унăн итогĕсемпе 100 пинлĕх гранта Олеся Николаевна Семенова индивидуальнăй предпринимателе пама йышăннă. Конкурс çĕнтерӳçипе килĕшӳ тăваççĕ, вăл хăйĕн ĕçĕн кăтартăвĕсем тата грант укçипе мĕнле усă курни çинчен отчет парса тăрĕ.

• Раççей Экономика аталанăвĕн министерстви 2027 çулччен регионсене килекен туристсен хисепĕ çуллен 5–8 процент ӳсесси çинчен пĕлтерет.

Чăваш Республики 2030 çул тĕлне региона килекен туристсен йышне 1,5 миллион çынна çитерме палăртать. Республикăра вĕсене пурăнмалли номерсен фончĕ ӳсет. Канаш, Улатăр, Шупашкар, Красноармейски, Куславкка округĕсенче тата Атăл леш енче глемпингсем тăваççĕ.

Иван ГЛАДКОВ
хатĕрленĕ

Тавтапуç учительсем, сире

Çак кунсем тĕнчери пĕтĕм вĕрентекеншĕн чи кĕтнĕ тапхăр пулчĕç пулĕ, мĕншĕн тесен вĕсенчен кашнинех ăшă сăмахпа, юратупа тата ытти ырлăхпа вĕренекенĕсем савăнтарчĕç. Анчах та çак вăхăт ĕçре палăрнисене чысламалли чи меллĕ самант та вĕт. Тăвай тăрăхĕнче те çак кунсенче шкулччензи вĕрентӳ тытăмĕнче вăй хуракансен тата Вĕрентекенсен кунне халалласа савăнăçлă уяв иртрĕ.

Тăвай тăрăхĕнчи воспитательсемпе учительсем Тăвайри Совет Союзĕн Геройĕ П. Х. Бухтулов ячĕпе хисепленекен пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан вăтам шкула пуханнă. Вĕсене саламлама муниципалитет округ ертӳçи Олег Ломоносов, вĕрентӳ пайĕн ертӳçи Ирина Семенова, Тăвай тăрăхĕнчи вĕрентӳпе ăслăлăх тытăмĕнчи ĕçченсен професси пĕрлешĕвĕн ертӳçи Валентина Белова, педагогика ĕçĕн ветеранĕ, Чăваш Республикин вĕрентĕвĕн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ Владимир Шакров тата ытти сумлă хăнасем килсе çитнĕ. Вĕсем вĕрентекен ĕçĕн пĕлтерĕшĕ калама çук пысăк тата сумлă пулнине палăртнă, пурне те çирĕп сывлăх, тăнăçлăх, çитĕнӳсем тата ӳсĕмсем, пултарулла вĕренекенсем суннă.

Çак чаплă уявра ĕçре палăрнисене те чысланă. Чылай педагога Тăвай тăрăхĕн администраци, вĕрентӳ пайĕн тата профсоюзăн наградисемпе хавхалантарнă. Хăшне-пĕрне вара вĕрентӳ ĕçĕнче пысăк çитĕнӳсем тунăшăн Раççей Федерацийĕн Çутĕç министерствин Хисеп грамотипе чыс тунă. Вĕсене ятран асăнсан та вырăнлă. Хисеп хучĕпе Тăрмăшри ача сачĕн ертӳçине Надежда Ершована тата Çĕнĕ Пуянкассинчи вăтам шкулăн физкультура вĕрентекенне Павел Романова наградăланă. Тăвай шкулĕнче акăлчан чĕлхи вĕрентекен Наталия Ефремована вара Чăваш Республикин Вĕрентӳ министерствин Хисеп хучĕпе чысланă.

Çак уяври культура программи те питĕ лайăх пулнине каламалла. Тăвай шкулĕнче, «Асамат кĕперĕ» ача садĕнче тата Тăвайри ача-пăча ӳнер шкулĕнче вĕренекенсем, вĕсенче вăй хуракан вĕрентекенсемпе воспитательсем пултарулăх номерĕсемпе пуханнисене пурне те савăнтарнă.

Алексей АЛЕКСАНДРОВ

ПРЕСС-ЦЕНТР ПĔЛТЕРЕТ

Октябрĕн 10-мĕшĕ тĕлне Тăвай округĕпе кĕрхи ĕçсенчен нумайăшне вĕçленĕ. Вырăх-чĕрлĕхе хĕл ăнăçлă каçарас тĕллевпе кашни условнăй вылăх пуçне 29,4 центнер утă-улăмпа сĕтеклĕ апатсем хатĕрлесе хунă. Уйрăммăн илсен, утă 8190 тонна (планăн 119,2 процентĕ чухлĕ), сенаж 22700 тонна (108 процент), силос 27588 тонна (147,1 процент) хатĕрленĕ.

Хĕвелçаврăнăша вăрлăхлăх 337 гектар çинчен вырса пухнă, пĕтĕмпе 913 тонна е кашни гектартан вăтамран 27,1 центнер çапса илнĕ. Ку ĕç малалла пырать.

Кукурузăна ку вăхăтра юлашки гектарсем çинчен вырса илеççĕ.

Çитес çулхи тухăç валли 1459 гектар кĕрхи тулă тата 296 гектар кĕрхи ыраш е пĕтĕмпе 1755 гектар (76,6 процент чухлĕ) кĕрхи тĕш тырă культурисем акса хăварнă.

Округĕпе 3750 гектар сĕртме сухи тунă. «Акконд-агро фирма» акционерлă общество ку енĕпе уйрăмах тăрăшса ĕçлет, вăл хăй кăна 1360 гектар çĕре сухаланă е кăпкалатса хатĕрленĕ.

НАЛУК

Раштавăн 2-мĕшĕччен тӳлемелле

«Уйрăм çынсем 2023 çулшăн налук тӳлемелли уведомленисене ярса парасси малалла пырать»,– пĕлтерчĕç Федерацин налук службин республикăри управленийĕнчен.

Кăçал пĕтĕмпе 512 пине яхăн налук уведомленийĕ ярса пама палăртнă. Вĕсенчен 300 пинĕшне – Раççей ФНСĕн сайтĕнчи уйрăм кабинетсем, Патшалăх тата муниципалитетсен пулăшу ĕçĕсен порталĕ урлă.

Уведомленисене транспорт хатĕрĕсен, çĕр лаптăкĕсен, капиталлă строительство объекчĕсен хуçисене ярса параççĕ. Унсăр пуçне çак документсенче налук агенчĕ тытса юлман, çын вылăся илнĕ, астармăш вăййисене хутшăнса тунă тупăшран, çавăн пекех налук никĕсĕн пĕтĕмĕшле виçи 5 миллион тенкĕрен пысăкрах тупăшсенчен илекен налуксене шутласа палăртнă кăтартусем пулаççĕ.

Налук виçисем, çăмăллăхсем çинчен налук службин сайтĕнче (www.nalog.gov.ru) вуласа пĕлме пулать. Сайта «2024 çулхи налук уведомленийĕ» промостраница та вырнаçтарнă.

Аса илтерни вырăнлă: пурлăх налукĕсене 2024 çулхи раштавăн 2-мĕшĕнчен кая юлмасăр тӳлемелле.

Налук службин «Налук тӳлекенĕн уйрăм кабинечĕ», «Налуксемпе пошлинăсене тӳлесси» сервисĕсемпе усă курса, Патшалăх пулăшу ĕçĕсен порталĕнче, банксенче тата почта уйрăмĕсенче тӳлеме пулать.

ПУЛĂШУ

Пĕтĕмпех çĕнтерӳшĕн

Тунтикун фурăсене тиенĕ гуманитари пулăшăвне тата пирĕн салтаксемпе офицерсене СВОра тăшманпа çапăçма кирлĕ груза Запорожье облаçĕнчи чăваш полкĕпе Донецк Республикинчи Бердянск районне ăсатнă.

– Эпир паян СВОна хутшăнакан ентешĕмĕрсене пулăшас, çĕнтерĕве çывхартас тĕллевпе пухнă груз тиенĕ машинăсене ăсатма вăтăр тăваттăмĕш хут пухăнтăмăр,–тенĕ ЧР Пуçлăхĕ Олег Николаев. – Ку ĕçе иртнĕ çулсенче çине тăрсах турăмăр, халĕ те пурнăçлатпăр, ӳлĕм те тăвăпăр. Чи кирли – Тăван çĕршыва хӳтĕлекенсен умĕнче хамăр тивĕçе пурнăçлани. Муниципалитетсем çавăн чухлĕ тавар пухни те эпир йывăр чухне пĕрле пулнине кăтартать.

Квадроциклсем, мотоциклсем, квадрокоптерсем, тепловизорсем, экскаватор, ĕçмелли шыв, строй-материал тата ытти груз ăсатнă. Ку ĕçе нумай предприяти-организаци тата уйрăм çынсем хутшăннă.

КОНКУРС

Чăваш пики – «Раççей мисĕ»

Кăçал çĕршыври чи хӳхĕм пикене юпа уйăхĕн 5-мĕшĕнче палăртнă. Çак ята Шупашкар хĕрĕ Валентина Алексеева çĕнсе илнĕ.

Вăл Н.И.Пирогов ячĕллĕ Раççей наци тĕпчев медицина университечĕн 1-мĕш курс студентки. Валентина Шупашкарти 5-мĕш гимназирен ылтăн медальпе вĕренсе тухнă. Ӳт-пӳ илемне upрама тата сывлăха çирĕплетме спортзала çӳрет. Çавăн пекех тутлă апат пĕçерме юратать. Фитнес, йога тата ташă – Валентина Алексееван чун киленĕçĕ. Унсăр пуçне вăл макияж ăсталăхне вĕренет тата реклама фотосессийĕсене хутшăнать.

КУЛЬТУРА

Поэта чысласа

Çеçпĕл Мишши çуралнăранпа чӳк уйăхĕнче 125 çул çитет. Çавна май республикăра уяв мероприятийĕсем иртеççĕ.

Тĕп мероприятисем юпа тата чӳк уйăхĕсенче пулĕç. Нарăс-авăн уйăхĕсенче, сăмахран, регионсен хушшинчи «Çеçпĕл поэзийĕ» конкурс ирттернĕ, çавăн пекех «Çĕн Кун Ачи» спектакль премьери, республика шайĕнчи «Культурăсен мозаики» конкурс тата ытти мероприяти пулнă.

Юпа уйăхĕн 6-мĕшĕнче вара Мускавра Литераторсен тĕп çуртĕнче Çеçпĕл Мишши çуралнăранпа 125 çул çитнине халалланă литературăпа ӳнер каçĕ иртнĕ. Чӳк уйăхĕнче Канаш тăрăхĕнче «Çеçпĕл чĕнĕвĕ» фестиваль пулĕ. Шупашкарта иртекен Пĕтĕм Раççейри наукăпа практика конференцине кăçал Çеçпĕл Мишшине халаллама палăртнă.

ЭКОЛОГИ

Экомаршрут йĕркеленĕ

Вăрнар вăрманлăхĕнче «Вăрман историне çул çӳрени» экомаршрут йĕркеленĕ.

Пĕрремĕш экосул Экологи культурин, çут çанталăкпа перекетлĕ усă курассин çулталăкĕнче хута кайни уйрăмах пĕлтерĕшлĕ. Экоçул – 1,3 км вăрăмăш. Маршрута çичĕ чарăну кĕрет: «Çĕр çулти хырсем», «Хыр çăпанĕ», «Вырăнти юмансенчен чи асли», «Вăрнар юхан шывĕ», «Лантăш уçланки», «Тар склачĕ», «Кăткă тĕмескисем».

ДЕМОГРАФИ

Савăнăçлă лару-тăрура ят хунă

Округ администрацийĕн ЗАГС пайĕнче тин çуралнă ачасене ят хунă. Икĕ пĕчĕкскер, ашшĕ-амăшĕ вĕсене иккĕшне те Ярослав ят хунă, пурнăçра пуçласа пĕрремĕш документ илнĕ вĕсем. Тăвайри Яковлевсен çемйинче иккĕмĕш ача кун çути курнă, Тăрмăшри Кадикинсем тăваттăмĕш хут ашшĕ-амăшĕ пулса тăнă.

Савăнăçлă кĕвĕ янăранă май, ашшĕ-амăшĕ ачисем çурални çинчен калакан актсем çине алă пуснă. Çапла вара тин çуралнă ачасем тулли правалла Раççей гражданĕсем пулса тăнă.

Пĕрремĕш тĕп документа – çурални çинчен ĕнентерекен свидетельствăна Тăвай муниципалитет округĕн пуçлăхĕ Олег Ломоносов панă, вăл ашшĕ-амăшне çак чаплă пулăмпа саламланă, ырă суннă. Е.Н.Иванова ертсе пыракан «Веселые нотки» хор ансамблĕ музыка номерĕсемпе савăнтарнă.

ЗАГС пайĕн начальникĕ В.М.Новикова ашшĕ тата амăшĕ пуласси çын пурнăçĕнче чи пысăк телей тата чун кĕтни пулнине, ăна пĕрлехи пурнăçра юратупа тата тимлĕхпе тӳрре кăлармаллине палăртнă.

МАНĂН ÇЕМЬЕ – МАНĂН ПУЯНЛĂХ

Проект Чăваш Республикин цифра аталанăвĕпе информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерствин пулăшăвĕпе пурнăçланать

Амăшĕ тата ачисем

Тăван кил, çемье, тăван кĕтес, Тăван çĕршыв... Вĕсем пурте пĕр-пĕринпе тачă çыхăннă, пĕри теприне тĕревлесе тăраççĕ, пĕр-пĕрне шанăç, юрату, пурнăç, телей кӳреççĕ. Çаканшăн, мирлĕ те тăнăç пурнăçшăн, Тăван çĕршывшăн çапăçман-и, юн тăкман-и вара пирĕн атте-анне иртнĕ вăрçăра? Мускав патĕнчи хаяр çапăçусенче, унтан Ленинградри блокадăра кĕрешнĕ, сăмахран, манăн атте те. Аманнă, ĕмĕрлĕхе сылтăм алăсăр юлнă, анчах тăшман умĕнче пуç усман. Çавăнпах патшалăх наградисене тивĕçнĕ. Вăрçă хыççăн çемье çавăрнă, пире, ачисене, çуратнă, хăйсен ăшшине парса ӳстернĕ. Пинпин çемье çавăн пек.

Тенеялĕнчи Егор Иванович Иванов та Аслă вăрçă çулăмĕ витĕр тухнă. Вăл 1921 çулхине вăтам хресчен çемйинче çуралнă. Ялти пуçламăш шкула пĕтернĕ, унтан Сăхăтпуçĕнчи çичĕ çул вĕренмелли шкулта пĕр çул пĕлӳ илнĕ хыççăн ашшĕ вилнĕ пирки малалла вĕренме май килмен, çамрăклах хресчен ĕçне кӳлĕнме тивнĕ.

1941 çулхи март уйăхĕнче çирĕме те çитмен каччă салтак тумне тăхăннă. Белоруссире службăра тăнă пирки вăрçăн малтанхи кунĕсенчех çапăçăва кĕнĕ. 85, 122 миллиметрлă тупăсен, 152 миллиметрлă гаубицăн авăрлакан пулса нимĕçсене хирĕç çапăçнă. Вăрçă çулĕсемпе Германие, Чехословакие çитнĕ. Çапăçусенчи паттăрлăхшăн Тăван çĕршыв вăрçин II степеньлĕ орденĕпе, «Çапăçури паллă ĕçсемшĕн», «Прагăна ирĕке кăларнăшăн», «1941–1945 çулсенче Германие çĕнтернĕшĕн» медальсемпе наградăланă ăна.

Фронтран таврăнсан, колхоз ĕçне кӳлĕннĕ Егор Иванович. Малтан кладовщикре, строительство бригадин бригадирĕнче тăрăшнă. 1948 çултан пуçласа ăна фермăсен заведующине лартаççĕ. Ку ĕçре вăл 1977 çулччененех вăй хурать, пысăк пултарулăхпа, ĕçе лайăх йĕркелепипе палăрса тăрать. 1976 çулта Егор Иванов ертсе пыракан ферма коллективĕ кашни 100 гектар çĕр пуçне 137 центнер ытла аш-какай, 366 центнер сĕт туса илсе районта пĕрремĕш вырăна тухнă. Ĕнесен вăтам продуктивлăхĕ 3000 килограмран иртнĕ. Патшалăх çакна палăртмасăр хăварма пултарайман. Ĕçри пысăк çитĕнӳсемшĕн Егор Ивановича Иванова «Чăваш Республикинчи чи лайăх ферма заведующийĕ» хисеплĕ ят парса чысланă, унтан Ленин орденĕпе наградăланă. Çак орденах 1971–1974 çулсенчи хастар ĕçшĕн Раиса Леонтьевна Васильева дояркка та тивĕçнĕ. Егор Ивановича Тăвай район Совечĕн депутатне те суйланă. Вăл производство организаторĕ пулнă май, общество ĕçĕнчен те пăрăнман.

Егор Ивановичпа унăн мăшăрĕ Анастасия Михайловна (вăл 1926-мĕш çулта çуралнă) демографи ыйтăвне те кайри плана хăварман, çичĕ ача çуратса ӳстернĕ, çак шутран тăватташĕ – арçын ачасем: Виталий (1947), Иван (1950–2016), Вениамин (1955–2014), Владимир (1961), виççĕшĕ – хĕрачасем: Мария (1953), Нина (1957) тата Ирина (1964). Кашни ачи – хăй пĕр телей.

– Тавах Турра, вĕсенчен тăваттăшĕ паян кун та сывă, тĕрĕс-тĕкел пурăнать,–терĕ Тенеялĕнчех çуралса ӳснĕ, вун тăххăрта Егор Ивановичпа Анастасия Михайловна ывăлне Вениамин Егоровича качча тухнă Альбина Сергеевна Иванова. – Мăшăрăм, Вениамин вунă çул каялла сасартăк пурнăçран уйрăлса кайнипе вара халиччен те ниепле те килĕшме пултараймастăп. Нумай çул пĕрле шăкăл-шăкăл пурăнма ĕмĕтленеттĕмĕр.

Пĕлтĕр мăшăрĕн амăшĕ Анастасия Михайловна та çĕре кĕнĕ. Телее, 97 çул пурăннă вăл. Пĕлнĕ эпĕ ăна – çав таран типтерлĕ, йĕркеллĕ, кăмăлçах хĕрарăмччĕ. Ĕмĕрне, мăшăрĕ пекех, колхозра тӳрĕ кăмăлпа ĕçлесе ирттернĕ. Бригадăра тăрăшнă вăл, хăмла çитĕнтернĕ, хуçалăх пахчинче купăста, хăярпа помидор, кишĕр, хĕрлĕ чĕкĕнтĕр туса илнĕ. Вĕсем тухăçлă çитĕнччĕр, колхоза усă паччĕр тесе пахчаран тухма та пĕлмен: çумланă, сайралатнă, кăпкалатнă, шăварса тăнă, çу каçа тăрăшнă, начар тухăç илсе намăс курас темен. Тата кама усă сахал туса илни? Хамăршăн та, колхозшăн та усси пултăр тесе вăй хуратпăр-çке. Тенеяльсен пахчаçимĕçĕ те, хăмли те чăннипех те ăнса пулатчĕ. Çакна редакци ĕçĕпе Тенеяльне кайсан-тусан пĕрре кăна мар курса савăннă эпĕ. Ашшĕ-амăшĕ çеç мар, ачи-пăчи таран унта кĕшĕлтететчĕ, аслисене пулăшатчĕ. Колхоз транспортпа тивĕçтеретчĕ пурлăха турттарса тухма.

– Хăйĕн ачисемпе пĕрлех аннене, Анастасия Михайловнана, эпĕ те пулăшаттăм хăмла, пахчаçимĕç туса илме, йышпа ĕç ӳсĕнетчĕ. Лайăх тухăçшăн пурте пĕрле савăнаттăмăр,–аса илсе каласа парать халĕ кинĕ Альбина Сергеевна.

Анастасия Михайловна хăй те кинне килти ĕçсенче ялан пулăшнă. Пĕр-пĕрне ăнланса, пĕр çăвартан пурăннăçке. Кайран, чылай ватăлсан та, кĕтӳ хирĕç хапха умне тăтăш тухатчĕ, килти ĕнине касулларан кĕтсе илетчĕ. Хам курнине çыратăп. Тепĕр чухне кинĕпе пĕрле те тухатчĕç – хăçан мĕнле. Пĕррехинче Анастасия Михайловна патне Шупашкарти «Акконд» акционерлă обществăн генеральнăй директорĕ Валерий Николаевич Иванов та чарăннăччĕ, çăмăл машинăпа иртсе пыраканскер. Чылай хушă питĕ тарават шакăлтатнăччĕ вĕсем пĕр-пĕринпе. Валерий Николаевич та тенеяльсем-çке, пĕр-пĕрне лайăх пĕлеççĕ, сума сăваççĕ, хаклаççĕ. Касулла ĕнисем хăйсем патне çитсе пынă май çеç уйрăлнăччĕ вĕсем пĕр-пĕрне ырлăх-сывлăх сунса. Анастасия Михайловна мăшăрĕ Егор Иванович чирлесе çĕре кĕнĕ хыççăн тепĕр вăтăр çул пурăннă. Килтисем пурте хисепленĕ ăна: ывăлĕпе кинĕ те, вĕсен ачисем те тата хăйĕн тăван ачисем те. Вĕсем те Шупашкартан килсех тăнă, халĕ те кас-кас килсе çӳреççĕ.

Альбина Сергеевна Вениамин Егоровича çитмĕлмĕш çулсен вĕçĕнче качча тухнă, ун чухне мăшăрĕн ашшĕ те пурăннă. Вĕсене Йăнтăрчă ял Совечĕн секретарĕ Таисия Савинова килне пырсах çырăнтарнă, çамрăк мăшăра юрату, телейпе тату пурнăç суннă. Мăшăрĕн ашшĕ те, амăшĕ те питĕ ăш-пиллĕ, кинне тарават пулни, яланах пулăшма хатĕрри савăнтарнă. «Хăтăрса тăкнине е сивĕ сăмах каланине нихăçан та илтмен эпĕ вĕсенчен. Унтан та ытла – хамăр фермăра ĕçленĕ чухне вĕсем нумай пулăшрĕç, ачасене те пăхрĕç. «Хыпăнса ан ӳкĕр, пурне те ĕлкĕретпĕр тетчĕç»,–каласа парать Альбина Сергеевна. Хăй вăл 1959 çулхи октябрĕн 13-мĕшĕнче çуралнă, Тенеялĕнчи пуçламăш, Йăнтăрчăри сакăр çул, Тăвайри вăтам шкулсенче вĕреннĕ. Пĕве кĕнĕренпе колхозри тĕрлĕ ĕçсене хутшăннă. Унтан фермăра ĕçлекенсем хĕре хăйсем вырăнне ĕне сума явăçтарма тытăннă. Хăй тĕллĕн 1991 çултан ĕне сума пуçланă. «Хĕр чухне килте те ĕне пулнă пирĕн, çамрăклах сума вĕреннĕ. Пытармасăр каласан, питĕ юрататăп эпĕ ĕне сума»,–йышăнать Альбина Сергеевна. Кĕçех сĕт суса илессипе районта мала тухнă вăл – 1998 çулта кашни ĕнерен 4250-шар килограмм сĕт сума пултарнăшăн ăна хрусталь фужерсем парнеленĕ. 2000 çулта вара районта пĕрремĕш вырăна тухнăшăн Хисеп грамоти тата пысăк кавир парса савăнтарнă. Чăваш Республикин Президенчĕн 2000 çулхи çĕртме уйăхĕн 19-мĕшĕнчи Указĕпе ăна «Чăваш Республикин ял хуçалăхĕн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ» хисеплĕ ят панă.

Мăшăрĕ те, Вениамин Егорович, ашшĕнчен хăнăхса юлнă фермăна тата çав енĕпех заочно майпа вĕренсе пĕлĕвне те ӳстернĕ. Егор Иванович ĕçлеме пăрахсан «Новый путь» колхоз правленийĕ ăна çирĕплетнĕ ферма заведующийĕ пулма. Йăнăшман – ферма малалла аталаннă, выльăхсен продуктивлăхĕ тата пĕтĕмĕшле продукци туса илесси çуллен ӳссе пынă. Коллектив ăста тата чунне парса ĕçлекен выльăх-чĕрлĕх пăхакансемпе чăмăртаннă. Сĕт лайăх суса илнĕрен ĕç укçи те ӳснĕ. Астăватăп-ха, вăл çулсенче района ертсе пынă должноçри çынсенчен пĕри çапла каланăччĕ: «Тенеяль дояркисем манран та нумайрах ĕçлесе илеççĕ»,–тенĕччĕ.

Ашшĕ пекех, нумай çул ертсе пынă Вениамин Егорович фермăна. Вунă çул каялла вара вăл хăйсен пӳрт тăррине витнĕ çĕртех тăрук аптăраса ӳкнĕ, çав самантрах пурнăçран уйрăлса кайнă. «Питех те йывăр пулчĕ çакăнпа килĕшме»,–тет халĕ мăшăрĕ. Тепĕр çултан хăй те фермăна çӳреме пăрахнă. Чи малтанах вăл Анастасия Михайловна пирки шухăшланă – текех çамрăк мар-çке, уншăн тимлесех тăмалла. Çитес вырсарникун вара Альбина Сергеевна хăй те утмăл пилĕк çул тултарать. «Апла пулин те фермăра выльăх пăхнă, дояркăра ĕçленĕ çулсем аса килсех тăраççĕ. Чунпа халĕ те унтах пек,–ăшшăн кулса илет ĕç ветеранĕ. – Фермăра пĕрле ĕçленисенчен паянхи кун Алиса Владимировна Александрова, Таисия Тимофеевна Петрова, Фекла Ильинична Андреева тата Ленин орденĕн кавалерĕ Раиса Леонтьевна Васильева пурăнать. Тĕл пулсан калаçатпăр, фермăри пурнăçа та, юлташсене те аса илетпĕр. Йывăр пулнă-и е çук – хамăр вăй хунă çулсем пĕрех асра. Вĕсем, ахăртнех, нихăçан та сĕвĕрĕлсе пĕтмеççĕ. Вĕсем – пирĕн çамрăклăхăн уйрăлми пайĕ. Нумаях пулмасть акă хăй вăхăтĕнче ялти клуб заведующийĕнче тăрăшнă Таисия Кузьминична Нестерована та аса илтĕмĕр – сентябрĕн 21-мĕшĕнче 85 çул тултарчĕ вăл. Шел, хаçат урлă паллă юбилейпе саламлама маларах ăсласа илеймерĕмĕр. Çавна питĕ тивĕçлĕ çын вăл. Хăй вăхăтĕнче ялти клубра культура пурнăçĕ вĕресе тăнă. Унăн пуçĕнче Таисия Кузьминична пулнă. Вăл йĕркеленипе эпир те, выльăх-чĕрлĕх пăхакансем, культура мероприятийĕсене хутшăннă».

Альбина Сергеевна Иванова ултă кĕтеслĕ çуртра пурăнать, икĕ пӳртрен тăрать вăл, пӳлĕмлĕ-пӳлĕмлĕ, кухнине кайран тунă. Картишĕнчен кĕрсен иккĕмĕш хутра çуллахи вырăн та пур. Пӳрте тулашĕнчен сарă тĕслĕ сайдингпа сăрнă, хитре курăнать. Шыв, газ, туалетпа ваннăй – пурте пур. Йăлтах хулари ансатлăх. Хапхаран кĕрсен картишĕнчех хӳме çумĕнче георгинсем хĕм сапаççĕ. Чечексем, улмуççисем, ытти çимĕç йывăççисем пур. Тюльпансем илем кӳреççĕ. Пахчаçимĕçсенчен купăста, хăяр, помидор, кабачок, сухан, ыхра çитĕнтернине пĕлтĕмĕр. Унсăр пуçне паранкă чылай туса илет. Эпир вĕсем патне çитнĕ чухне те консервлатчĕ, томат сокĕ хатĕрлетчĕ. Хăй те кăмăллать тĕрлĕ çимĕçсене, ачисене те хулана парса ярать. Ачисем тенĕрен, Вениамин Егоровичпа Альбина Сергеевна виçĕ ывăл çуратса ӳстернĕ: асли Сергей (1979 çулхи), вăталăххи Геннадий (1982), кĕçĕнни Михаил, 1987 çулхи. Вăталăххин çӳçĕ те ашшĕнни евĕр кăтра, теççĕ. Асли Анастасия Михайловна пурнăçран уйрăлса кайнă хыççăн амăшне пулăшакан кирлĕ тесе хуларан яла таврăннă, вăл амăшĕпе пĕр килте пурăнать, Тăвайне ĕçе çӳрет. Ятарлă вăтам специальност алла илнĕ. Сăмахран, вăл электрогазосварка ĕçне пултарать. Вăталăххипе кĕçĕнни тĕп хулара – Шупашкарта пурăнаççĕ. Иккĕшĕ те аслă пĕлӳ илнĕ, институт тата университет пĕтернĕ, çемьеллĕ. Альбина Сергеевнан паянхи куна пĕр мăнук та пур – хĕрача, асламăшĕшĕн темĕн тума та хатĕр, питĕ юратать ăна. Хулари ачисем амăшĕ патне тăтăшах килсе тăраççĕ, çăмăл машинăсемпе вăштах вĕçтерсе çитеççĕ. Кашнинчех амăшне пулăшма тăрăшаççĕ. Çĕр ĕçĕпе тăрмашнисĕр пуçне Альбина Сергеевна ĕне, пăру усрать, чăхчĕп, бройлерсем тытать. Выльăх-чĕрлĕх валли хĕл каçа апат нумай кирлĕ. Шăпах ачисем утă çителĕклĕ янтăласа хума пулăшаççĕ те. Вĕсем ӳркенменни амăшĕн чунне çу сĕрнĕ пек çемçетет. Аслашшĕпе асламăшĕн, ашшĕпе амăшĕн хастарлăхĕ ачисене те ăша кĕрсе вырнаçни савăнтарать ăна, ку пуянлăх ачисен ачисене те куçса пырасса шанать. Çакна та пытармасть: ял пурнăçĕ килĕшет ăна, ялта пурăнакансем те кăмăла каяççĕ, «кирлĕ пулсан, пĕр-пĕрне пулăшассинчен те пăрăнмаççĕ»,- тет Альбина Сергеевна.

Альбина Сергеевна Иванова

Иван ГЛАДКОВ

САНĂН ÇЫННУСЕМ, ТĂВАЙ ЕН

Сăнĕ Хисеп хăми çинче

Тăвайри тĕп больница поликлиникин иккĕмĕш хутĕнче Хисеп хăми çинче терапи уйрăмĕнчи Валентина Александровна Егорован сăн ўкерчĕкне асăрханах ĕнтĕ. Сывлăх сыхлавĕн пултаруллă ĕçченне пĕтĕм коллектив хисеплет. Ахальтен пысăк чыса тивĕçмен ĕнтĕ вăл. Çак уйрăмра сипленсе тухакансем те ăшшăн тав тăваççĕ ăна, ĕçри ăсталăхĕпе пĕрле ырă та ăшă чун-чĕреллĕ пулнине палăртаççĕ.

Вăл – Комсомольски хĕрĕ. Çемьере виçĕ ачаран асли. Амăшĕ Нина Яковлевна тивĕçлĕ канăва кайиччченех шкулта ачасене вĕрентнĕ. Валентина лайăх паллăсемпе ĕлкĕрсе пынă, медсестра пулма ĕмĕтленнĕ. Унăн та хăйсен çывăх тăванĕн ырă тĕслĕхĕпе çынсене чир-чĕртен сыватас килнĕ. Çут çанталăк та йăрăс пў-силлĕ хĕрарăма ырă кăмăлпа çепĕçлĕх, ăш пиллĕхпе чун илемĕ парнеленĕ.

Вăтам шкул пĕтерсен Канашри медицина училищине вĕренме кĕнĕ вăл. Кунтах пулас мăшăрне, фельдшерсен ушкăнĕнчи Тенеялĕн маттур каччине Виталий Егорова тĕл пулнă. Юлашки курсра туй туса пĕрлешнĕ.

1983 çулта Валентина Александровна Тăвай больницинче ĕçлеме пуçланă. Ача-пăча уйрăмĕнче сипленнĕ вăхăтра пуçласа асăрханăччĕ вăр-вар шурă халатлă ĕçчене. Унтанпа 40 çул ытла иртрĕ те. Çак хушăра миçе çынна ура çине тăратма пулăшман-ши? Наставник пулса практикăна килекен студентсене ăсталăха вĕрентмен-ши? Ырă тĕслĕхĕ Елена йăмăкне медсестра пулма хавхалантарнине те палăртса хăварас килет.

Пĕрре кăна мар çак уйрăмри медсестрасен канăççăр ĕçĕпе паллашма тивнĕ хама та. Вера Петровна Козлова ертсе пыракан терапи уйрăмĕнчи хăйсен тивĕçне тўрĕ кăмăлпа пурнăçлакан ĕçченсем туслă çемье чăмăртанă. Валентина Егорова вара вĕсенчен ĕç опычĕпе те, стажĕпе те маттуррисенчен пĕри. Паян та ĕç кунĕ пуçланиччченех çитрĕ Тенеялĕнчен. Хваттерĕ Тăвайĕнче-ха вĕсен. Ашшĕ-амăшĕн çуртне юхăнтарас мар тесе юлашки çулсенче ялта пурăнаççĕ.

... Шурă халат тăхăнса ĕçе пуçăнчĕ хĕрарăм. Кама укол тумалла, система ямалла. Анализсене пурте панă-и? Аслă çулхи кинемей хăйне канăççăр тытни пăшăрхантарчĕ. Калаçса лăплантарнă хыççăн салху сăн-сăпачĕ çуталчĕ. Çапла хăш чухне ăшă сăмахпа та пурнăçа çăмăллатма пулать. В.А.Егорова медсестра вара яланах çын хуйхине, ыратăвне ăша илсе пулăшма васкать.

«Пирĕн аннен чун ăшшийĕ пурин валли те çитет»,–йăл кулса хуравларĕ Инесса хĕрĕ те.

Мăшăрĕпе Виталий Николаевичпа икĕ ача çуратса ўстернĕ, аслă пĕлў панă. Руслан Чăваш патшалăх университетĕнче дизайнпа компьютер технологийĕн факультетĕнче вĕреннĕ хыççăн пĕр хушă кунтах инженер-программистра тăрăшнă. Халĕ хăй те икĕ ача ашшĕ ĕнтĕ. Строительство енĕпе тимлет. Инесса пиччĕшĕ пекех çак вĕренў заведенийĕнче филологи факультетĕнче пĕлў илнĕ. Шупашкарти 29-мĕш шкулта ĕçлет. Хăйĕн çемйипе хастар кукаçи-кукамая ытарайми икĕ мăнук парнеленĕ. Каникул вăхăтĕнче ача-пăча сассипе тулать ашшĕ-амăшĕн Тенеялĕнчи килĕ.

Медицина ĕçченĕсене хисеплеме, вырăна хума тытăнни савăнтарнине те пĕлтерчĕ Валентина Егорова. «Ялсенчи сиплев учрежденийĕсенчи кадрсен ыйтăвне те ăнăçлă татса пама пулăшĕ çакă. Сывлăхран хакли çук, çĕршыв мăнаçлăхне çынсем тăваççĕçке»,–палăртрĕ шухăшне медсестра.

Самантпа усă курса, Валентина Александровна пирĕн «Ял ĕçченĕ» хаçатпа та туслă пулнине каласа хăвармалла. Хаçат çырăнмасăр юлмасть. Нумаях пулмасть больницăра лифт вырнаçтарса ĕçлекенсен условийĕсене çăмăллатни çинчен ырă хыпар çитерчĕ. Професси тупăшăвĕсене, уявсене хастар хутшăнать. Ĕçне кура – хисепĕ. Тав çырăвĕсемпе Хисеп хучĕсене темиçе хутчен те тивĕçнĕ. Чи хакли уншăн – сиплев ĕçĕнчи тав сăмахĕсем.

Кил-çуртĕнче те, пахчинче те яланах тирпейлĕ-илемлĕ вĕсен. Кил хуçи хĕрарăмĕн чун киленĕвĕ – чечексем. Пўлĕмрисенчен хăшне-пĕрне çăва тухсан пахчана куçарать. Кăçал та иçĕм çырли çимĕçĕпе савăнтарнă. Виталий Николаевич те питĕ пултаруллă, ылтăн алăллă, стройкăри тĕрлĕ ĕçе пĕлекен маçтăр. «Хăйсен утарĕнчи пыл хурчĕсем пекех ĕçчен»,–теççĕ Егоровсем пирки кўршисем. Кун-çулне сывлăх сыхлавĕн хуралĕпе çыхăнтарнă мăшăрпа тăтăшах канашлаççĕ, тепĕр чухне укол тума чĕнсе илеççĕ. Çынсене пулăшассине тĕп тивĕçĕ вырăнне хураççĕ вĕсем.

Октябрĕн 13-мĕшĕнче Валентина Александровна 65 çул тултарать. Шурă халатне хывма, юратнă ĕçĕпе сывпуллашма васкамасть-ха. Апла ăна пархатарлă ĕçĕнче иксĕлми вăйхал, çирĕп сывлăх, çемьере килĕшў сунатпăр.

Раиса ШУМОВА

Ĕç ветеранĕсене сума суса

Юпа уйăхĕн пуçламăшĕнче, аслă ăрурисен кунĕнче, сывлăх сыхлавĕнче ĕçлесе тивĕçлĕ канăва тухнисем 50 çынна яхăн районти тĕп больница поликлиникинчи акт залне пуçтарăнтăмăр.

Райбольницăн тĕп врачĕ Алексей Владимирович Степанов, профсоюз комитечĕн председателĕ Анатолий Иванович Игнатьев пуçтарăннă хăнасене тав турĕç, праçник ячĕпе саламласа ырлăхсывлăх, вăрăм кун-çул сунчĕç. Малашне те çакăн пек активлă та хавхаланулла пулма чĕнсе каларĕç.

Тулли сĕтел хушшинче техĕмлĕ чейпе сăйланнă майăн асаилў çăмхи те сўтĕлсех пычĕ. Тĕрлĕрен уйрăмсенче ĕçленисем, ялсенчен килнисем тухса калаçрĕç, ĕç условийĕсем лайăхланса пынине палăртрĕç.

Эпир, Тушкил больницинче ĕçленисем, виççĕн пултăмăр уявра. Пирĕн коллектив питĕ туслă пулнă. Праçниксене, çуралнă кунсене пĕрле ирттернĕ. Профком председателĕ пулнă май кану вăхăтне усăллă ирттерме тĕрлĕ хуласене тухса çўрени те асрах. Хусана цирк курма, Чулхулана музейсемпе паллашма кайнăччĕ. Чĕмпĕр, Шупашкар, Суздаль хулисенчи паллă вырăнсене çитсе курни манăçман-ха. Совхоз директорĕ Николай Варфоломеевич Моряков транспортпа тўлевсĕр тивĕçтеретчĕ. АПК ĕçĕн хисеплĕ ветеранне паян та ăшă тав сăмахĕпе аса илетпĕр, çирĕп сывлăх, ăнăçу сунатпăр.

Пурте çав тери кăмăллă пулчĕç тĕлпулушăн. Паллах, пĕр-пĕринпе тахçантанпах курман, калаçман, аса илмелли сахал мар пулчĕ. Юрларăмăр, ташласа та пăхрăмăр. Хамăр енчен А.В.Степанов тĕп врача, профком председательне А.И.Игнатьева, А.И.Самарина аслă медсестрана тата ыттисене ăшшăн тав тăватпăр. Ĕçĕрсем ăнсах пыччăр, хăвăр та сывлăхлă пулăр.

Фрида НИКИТИНА, Тушкил ялĕ

ТИМЛĔХ ЫЙТАТЬ

Хăвăртлăха чакарăр

Çул-йĕр çинчи инкексен пысăк пайĕ çуран çўрекенсен каçмалли ятарлă вырăнĕнче е нумай хваттерлĕ çуртсен картишĕсенче пулса иртеççĕ. Çакă тимлĕхе çухатса, васкаса утакансемпе те, йĕри-тавралла тĕплĕ сăнамасăр машинсене тапратакансемпе çыхăнса тăрать.

Ял хушшинчи урамсенче, нумай хваттерлĕ çуртсен картишĕсенче вĕçсе иртсе çўрекен автомобильсем вара уйрăмах та пысăк хăрушлăх çуратаççĕ. Çавăнпа та руль умĕнче ларакансене тимлĕрех пулма, хăвăртлăха кирлинчен ытла ўстермесĕр çўреме ыйтатпăр. Çуран çўрекенсен каçмалли ятарлă вырăнĕсенче, ял хушшинчи урамсенче тата картишсенче вăраххăн кăна пырас пулать.

Çынна сиен кўнисĕр пуçне чăх-чĕппе, выльăх-чĕрлĕхе, йытă-кушака тата тискер чĕрчунсене амантнă тĕслĕхсем те пайтах. Тимлĕрех пулăр.

ТИМЛĔХ ЫЙТАТЬ

Çул кирлĕ

Тенеялĕнче пĕр кăткăс ыйту сиксе тухнине пĕлтерчĕç. Ялти мĕнпур урамра çулсене йĕркене кĕртнĕ, анчах та Николаев урамĕн иккĕмĕш çуррине паянхи кун та ни чул, ни асфальт çул çук.

Çавна май çанталăк пăсăлнă вăхăтра автомобильсем те, çуран çўрекенсем те пылчăк çăрса нушталанаççĕ. Тăвай тăрăхĕнчи ялсенче пĕтĕм урама тенĕ пекех сахалтан та вак чулран çул сарнă. Николаев урамĕн иккĕмĕш çуррине сарнă пулсан та тем пекехчĕ, — палăртаççĕ Тенеялĕнче пурăнакансем.

Управ вырăнĕсемпе паллашрĕç

Республикăра «Çулталăк кĕнеки–2023» фестиваль-конкурс иртнĕ май ача-пăча библиотекинче Тăвай шкулĕнчи 4-мĕш «в» класра вĕренекенсем (класс ертӳçи – Людмила Николаевна Соколова) Ольга Васильевнан «Чăваш енри управ вырăнсем» кĕнекипе паллашрĕç.

Унти сăнарсемпе пĕрле шкул ачисем Чăваш Республикинчи управ вырăнĕсенче, çут çанталăк палăкĕсемпе илемлĕ кĕтессенче çулçӳревре пулчĕç, Ольга Васильева-Федорован биографийĕпе паллашрĕç. Ачасем кĕнекери интереслĕ ĕçсене пурнăçларĕç, сĕтел çи вăййине выляса савăнчĕç. Вулавăшра йĕркеленĕ «Литературная Чувашия. Литературăллă Чăваш ен» кĕнеке куравĕпе те паллашрĕç.

Наталия УСЬКИНА, библиотекарь

ЧĂВАШСЕН МУХТАВĔ

Сăмах илемне туйнă

Вениамин Тимаков (1940-2002) – литература тĕпчевçи, çыравçă, куçаруçă, филологи наукисен кандидачĕ, СССР Писателĕсен союзĕн членĕ, ЧР культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ.

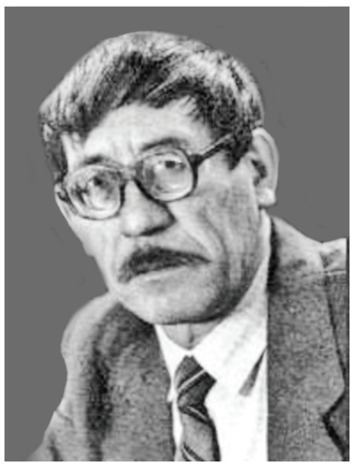

Вăл Тăвай районĕнчи Сăхăтпуç ялĕнче çуралнă. 1964 çулта Чăваш патшалăх педагогика институтĕнчен вĕренсе тухсан çамрăк специалиста Вăрмар районĕнчи Шăхаль шкулне ĕçлеме янă. Виçĕ çултан Шупашкара пурăнма куçнă, радиопа телекурав комитетне куçаруçăна вырнаçнă. 1969-1972 çулсенче И.Н.Ульянов ячĕллĕ ЧПУн чăваш литературин кафедри çумĕнчи аспирантурăра вĕреннĕ. Унтан Вениамин Петрович Чăваш наукăпа тĕпчев институчĕн литературăпа фольклор пайĕнче тăрăшнă. Çак тапхăрта Петĕр Хусанкай пултарулăхне, чăваш поэзийĕн аталанăвне тĕпчесе статьясем çырнă. 1980 çулта унăн çамрăк поэтсем валли «Сăмах илемне туйсан» кĕнеки тухнă. 1977 çулта вăл çамрăк критиксен Пĕтĕм Раççейри семинарне хутшăннă. Çак тапхăрта чăваш сăвăçисен пултарулăхне тишкерсе çырнă статйи «Волга» журналта тата «Сверстники» кĕнекере кун çути курнă. Вениамин Тимаков «Тăван Атăл», «Хатĕр пул» журналсен редакцийĕсенче ĕçлесе опыт пухнă. Юлашки çулсенче Чăваш кĕнеке издательствин редакторĕ пулнă.

Вениамин Петрович шкул çулĕсенчех литературăпа интересленнĕ. Унăн пирвайхи сăввисем район хаçатĕнче 1955 çулта пичетленме пуçланă, 60-мĕш çулсенче республикăри хаçат-журналта тухма тытăннă. Хайлавĕсем «Çеçпĕл çеçкисем», «Çамрăксен сасси», «Виçĕ хĕлĕх», «Алтăр çăлтăр» тата ытти кĕнекере кун çути курнă. 1974 çулта сăвăсен пĕрремĕш пуххи «Аслă çыхăну» ятпа пичетленнĕ, калавĕсен пуххи 1984 çулта «Кĕтне кăлканĕ» ятпа тухнă. «Хула хĕрринчи ыраш» повеçре автор студентсен пурнăçне сăнланă.

Андрей МИХАЙЛОВ

О МЕРАХ ПОДДЕРЖКИ

Отделение СФР по Чувашской Республике назначает и выплачивает семьям военнослужащих, проходящих службу по призыву, ряд социальных пособий и выплат, в том числе ежемесячное пособие на ребенка военнослужащего по призыву. В Чувашии в 2024 году оно было назначено 180 родителям.

Пособие полагается маме, опекуну ребенка либо родственнику, который фактически ухаживает за ребенком, например, бабушке или дедушке.

Выплачивается пособие со дня рождения ребенка, но не ранее начала отцом военной службы по призыву. Выплата прекращается по достижении ребенком трех лет, но не позднее дня окончания отцом военной службы.

С 1 февраля 2024 года размер пособия составляет 16 698 рублей. Оно выплачивается на каждого ребенка призывника и является фиксированным, то есть не зависит от дохода матери или опекуна детей.

Подать заявление на ежемесячное пособие можно на портале Госуслуг, обратившись лично в клиентскую службу Отделения Социального фонда по Чувашской Республике или в МФЦ.

Решение о назначении пособия выносится в течение 10 рабочих дней. Первая выплата перечисляется в течение 5 рабочих дней после принятия положительного решения.

Также напоминаем, что беременные жены призывников имеют право на единовременное пособие в размере 38 963 рубля. Обратиться за его назначением можно, если срок беременности составляет не менее 180 дней. Вместе с заявлением нужно представить справку, выданную воинской частью или военным комиссариатом о прохождении супругом военной службы.

Получить подробную информацию о мерах поддержки для семей призывников можно на официальном сайте Социального фонда (в разделе «Меры социальной поддержки граждан») или на официальных страницах Отделения СФР по Чувашии ВКонтакте, Одноклассники, Телеграм, а также по телефону единого контакт-центра 8-800-100-00 01.

ТĔПЕЛТЕ ЧУХНЕ

Кукăль тутлă пултăр тесен

Чуста та тĕрлĕрен пулать: хытăрах, çемçерех...

– Чуста çăрнă чухне шывпа хутăштарнă крахмал ямалла – кукăль тепĕр кунхине те кăпăшка, çемçе пулĕ.

– Çăнăха алламаллах. Капла вăл кислородпа пуянланать.

Кукăль, икерчĕ, çăкăр валли чуста çăрнă чухне çур литр шыв пуçне 1 апат кашăкĕ манна кĕрпи хушмалла. Кун пек чухне кукăль таврашĕ хăвăрт типмест, кăпăшка пулать.

– Чустана сĕтсĕр пуçне çур стакан минерал шывĕ ямалла.

– Чуста хăпарнă чухне алăка, кантăка уçса хумалла мар – çил витĕр ан вĕртĕр, унсăрăн çиелти хытĕ.

– Çĕпрепе чуста çăрнă чухне пĕтĕм çимĕç ăшă, пӳлĕмри пек, пултăр.

Çĕпрене 30–35 градус ăшă шыва ямалла. Сивĕреххинче е вĕрирехинче вăл хăпармĕ.

– Кукăль таврашне духовкăна лартиччен сĕтел çинче 15-20 минут тытмалла. Унсăрăн вăл лайăх хăпарса пиçмĕ.

– Кукăле вăтам çулăм çинче пĕçермелле – капла ăшĕ ытлашши типсе каймĕ.

– Сĕтпе çăрнă чустаран пĕçернĕ кукăль тутлăрах пулать, унăн шăрши те лайăхрах.

– Чустана ытлашши нумай сахăр ярсан кукăль «пичĕ» ытлашши вăйлă хăмăрланать.

– Кукăль противень çине çыпăçса ларсан ăна çип пулăшнипе хăйпăтмалла.

– Чуста хăпарнă, анчах пĕçерме вăхăт çук пулсан ăна шывра йĕпетнĕ хутпа витмелле.

ЮР ÇĂВИЧЧЕН

Груша йывăçĕ пирки

Груша йывăçне хĕл каçма хатĕрленĕ май малтан турат çинче юлнă мĕнпур çĕрĕк çимĕçе пуçтармалла. Хăрнă туратсене касмалла. Аманнă вырăнсене тасатса сиплемелле те сăмала сĕрмелле.

Груша тымарĕ улмуççипе танлаштарсан хăвăртрах шăнать. Çавăнпа ăна шăварсах тăмалла. Уйрăмах кĕркунне типĕ килсен.

Йĕркеллĕ хĕл каçтăр, çуркунне чечеке ларма хăвăртрах вăй илтĕр тесен йывăça кĕркуннех имçамламалла. Йĕркене пăхăнсан вата йывăç çеç мар, çамрăкки те çăмăллăнах хĕл каçĕ. Туратсене май пур таран ытларах юрпа витни те пăсмĕ.

Тĕрлĕ хурт-кăпшанкăсăр пуçне йывăççене кăшлакан чĕр чунсем те сиен кӳме пултараççĕ. Мулкач-шăши ан илентĕр тесен йывăça пусма-тавар таврашĕпе чĕркемелле е хыр-чăрăш лăсси хумалла.

ЫЙТУ–ХУРАВ

Çамрăк тĕмсене хупламалла-и?

Çамрăк йывăççене хĕл каçма витмелли çинчен час-часах калаççĕ. Çак ĕçе мĕнле тĕрĕс пурнăçламалла?

Çимĕç паракан çамрăк йывăççен тунине витни хĕлле тымар шăнасран, çуркунне хĕвелпе пиçĕхĕсрен сыхлама пулăшать. Çак ĕçе çĕр шăнтмасăр пурнăçламалла мар. Унсăрăн йывăç чирлеме е хăрма пултарать. Текех ирĕлмелле мар 3–5 сантиметр шăнсан тымар таврашĕнчи пăрланнă тăпрана илсе пăрахмалла та çемçе çĕрпе вулла йĕритавра хупламалла. Тăпрана йывăçран аяккарах илсен аван. Çамрăк вулла 30–40 сантиметр çӳллĕш хупламалла.

Çуркунне тăпрана вăхăтра тата тĕрĕс сирмелле. Ирĕлсе пынă май куллен пĕрер сий уçса пымалла.

КИЛЕС ÇУЛ ВАЛЛИ

Çĕр хатĕрлер

Сивве чăтăмлă культурăсем кăпăшка çĕре юратаççĕ, çавăнпа йăрана хăйăрпа е пăчкă кĕрпипе хутăштармалла. Лайăх çĕрнĕ тислĕкпе (тин çеç пухни вăрра çĕртме пултарать) апатлантармалла.

Акмалли чи лайăх вырăн – çурçĕр çилĕ лекмен тӳрĕ çĕр. Юр нумай хӳсе лартакан çĕрти е айлăмри йăрансене çатăркапа е агросӳспе хупламалла, теплица тусан та япăх мар. Капла юр хăвăрт ирĕлĕ, вăрлăх нӳрĕк ытлашши туртмĕ. Сăмах май, виткĕче çуркунне илмелле мар – ретсен тĕлне кăна уçăр.

Çуркуннехипе танлаштарсан кĕркунне вара 1 сантиметр тарăнрах тата 1,5 хут нумайрах акмалла. Унччен ăна сиенсĕрлетмелле тата ӳсме пулăшакан хатĕрсемпе имçамламалла.

14 - 21 октября 2024 г. ТЕЛЕПРОГРАММА

Понедельник, 14

5.00 Доброе утро 0+
9.00, 12.00, 15.00, 3.00 Новости
9.20 Модный приговор 0+
10.10 Жить здорово! 16+
11.00, 12.15, 14.00, 17.00, 18.30 «Информационный канал» 16+
13.30 АнтиФейк 16+
15.15 Давай поженимся! 16+
16.05 Мужское / Женское 16+
18.00 Вечерние новости
20.00 Т/с «ИЩЕЙКА» 16+
21.00 Время
22.00 Т/с «ШИФР» 16+
23.00 Большая игра 16+
0.00 Турецкая тетрадь 16+
1.00, 3.05 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 3.00 Вести
9.30 Местное время
9.55 «О самом главном» 12+
11.30, 18.30 «60 минут» 12+
13.00 «Наши» 12+
14.30, 21.10 Вести. Местное время
14.55, 2.05, 3.30 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 16+
17.30 «Малахов» 16+
21.30 Т/с «ЦВЕТ ГРАНАТА» 16+
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьёвым» 12+
,

НТВ

4.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Утро. Самое лучшее 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.35 Сегодня
8.25, 10.35 Т/с «ПЁС» 16+
13.25 Чрезвычайное происшествие 16+
14.00 Место встречи 16+
16.45 За гранью 16+
17.50 ДНК 16+
20.00 Т/с «НЕВСКИЙ. БЛИЗКИЙ ВРАГ» 16+
22.10, 0.00 Т/с «БОРЩИ» 16+
0.50 Т/с «СКОРАЯ ПОМОЩЬ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00 «Моя любовь — Россия!» Документальный цикл 12+
5.30 «Роман в камне. Архитектурные шедевры мира» Документальный цикл 12+
6.00 «Варшавская мелодия» 12+
7.00, 8.30 «Ир пулсан» 12+
8.00 «Мультимир» 6+
9.30 Х/ф «КИРЕК ĂÇТА ТА ПĔР ХĔВЕЛ» 12+
12.00 «Маша и Медведь» Анимационный сериал 0+
13.00, 15.00 «Пирĕн хыпарсем» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
13.05, 14.10, 0.30 Х/ф «ВТОРОЕ ЗРЕНИЕ» 12+
14.00, 16.00 «Наши новости» Информационная программа 12+
14.05 «Без молока» 12+
15.05 «Сесиль в стране чудес» 12+
16.05, 2.30 «Мăшăр пултăр юнашар» Иван Архиповăн пултарулăх касĕ 12+
17.30, 4.00 «Волга Лайк. 10 поводов» 6+
18.00, 20.00, 23.00 «Республика» Информационная программа 12+
18.10 «Мой дедушка был вишней» 12+
19.00, 0.00 «Республика» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
19.30, 23.30 «Иван Яковлев çамрăксен чĕринче» 12+
20.30 «Укçа чул кастарать» 12+
4.30 «Маша и медведь» Анимационный сериал 0+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

5.07-5.10, 5.35-5.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
6.07-6.10, 6.35-6.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
7.07-7.10, 7.35-7.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
9.30-9.55 Местное время. Вести-Чăваш ен
14.30-14.55 Местное время. Вести-Чувашия
21.10-21.30 Местное время. Вести-Чувашия

Вторник, 15

5.00 Доброе утро 0+
9.00, 12.00, 15.00, 3.00 Новости
9.20 Модный приговор 0+
10.10 Жить здорово! 16+
11.00, 12.15, 14.00, 17.00, 18.30 «Информационный канал» 16+
13.30 АнтиФейк 16+
15.15 Давай поженимся! 16+
16.05 Мужское / Женское 16+
18.00 Вечерние новости
20.00 Т/с «ИЩЕЙКА» 16+
21.00 Время
22.00 Т/с «ШИФР» 16+
23.00 Большая игра 16+
0.00 Турецкая тетрадь 16+
1.00, 3.05 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 3.00 Вести
9.30 Местное время
9.55 «О самом главном» 12+
11.30, 18.30 «60 минут» 12+
13.00 «Наши» 12+
14.30, 21.10 Вести. Местное время
14.55, 2.05, 3.30 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 16+
17.30 «Малахов» 16+
21.30 Т/с «ЦВЕТ ГРАНАТА» 16+
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьёвым» 12+

НТВ

4.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Утро. Самое лучшее 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.35 Сегодня
8.25, 10.35 Т/с «ПЁС» 16+
13.25 Чрезвычайное происшествие 16+
14.00 Место встречи 16+
16.45 За гранью 16+
17.50 ДНК 16+
20.00 Т/с «НЕВСКИЙ. БЛИЗКИЙ ВРАГ» 16+
22.10, 0.00 Т/с «БОРЩИ» 16+
0.50 Т/с «СКОРАЯ ПОМОЩЬ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00, 19.00, 0.00 «Республика» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
5.30 «Иван Яковлев çамрăксен чĕринче» 12+
6.00, 8.00, 18.00, 20.00, 23.00 «Республика» Информационная программа 12+
6.10, 18.10 «Мой дедушка был вишней» 12+
7.00, 8.30 «Ир пулсан» 12+
9.30 «Укçа чул кастарать» 12+
12.00 «Супер мяу» 6+
13.00, 15.00 «Пирĕн хыпарсем» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
13.05, 14.05, 0.30 Х/ф «ГОСТИНИЦА «РОССИЯ» 12+
14.00, 16.00 «Наши новости» Информационная программа 12+
15.05 «Сесиль в стране чудес» 12+
16.05, 2.30 «Уйăх тулнă кас» Илемлĕ фильм 12+
17.30, 4.00 «Волга Лайк. 10 поводов» 6+
19.30, 23.30 «Эх, юррăм янăра» 12+
20.30 «Законодатели» 12+
21.00 «Ковалев разберется» 12+
21.30 «Кĕмĕл» ушкăнăн юбилей концерчĕ» 12+
4.30 «Смешарики 2D» 0+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

5.07-5.10, 5.35-5.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
6.07-6.10, 6.35-6.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
7.07-7.10, 7.35-7.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
9.30-9.55 Местное время. Вести-Чăваш ен
14.30-14.55 Местное время. Вести-Чувашия
21.10-21.30 Местное время. Вести-Чувашия

Среда, 16

5.00 Доброе утро 0+
9.00, 12.00, 15.00, 3.00 Новости
9.20 Модный приговор 0+
10.10 Жить здорово! 16+
11.00, 12.15, 14.00, 17.00, 18.30 «Информационный канал» 16+
13.30 АнтиФейк 16+
15.15 Давай поженимся! 16+
16.05 Мужское / Женское 16+
18.00 Вечерние новости
20.00 Т/с «ИЩЕЙКА» 16+
21.00 Время
22.00 Т/с «ШИФР» 16+
23.00 Большая игра 16+
0.00 Турецкая тетрадь 16+
1.00, 3.05 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 3.00 Вести
9.30 Местное время
9.55 «О самом главном» 12+
11.30, 18.30 «60 минут» 12+
13.00 «Наши» 12+
14.30, 21.10 Вести. Местное время
14.55, 2.05, 3.30 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 16+
17.30 «Малахов» 16+
21.30 Т/с «ЦВЕТ ГРАНАТА» 16+
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьёвым» 12+

НТВ

4.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Утро. Самое лучшее 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.35 Сегодня
8.25, 10.35 Т/с «ПЁС» 16+
13.25 Чрезвычайное происшествие 16+
14.00 Место встречи 16+
16.45 За гранью 16+
17.50 ДНК 16+
20.00 Т/с «НЕВСКИЙ. БЛИЗКИЙ ВРАГ» 16+
22.10, 0.00 Т/с «БОРЩИ» 16+
0.50 Т/с «СКОРАЯ ПОМОЩЬ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00, 19.00, 0.00 «Республика» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
5.30 «Эх, юррăм янăра» 12+
6.00, 8.00, 18.00, 20.00, 23.00 «Республика» Информационная программа 12+
6.10 «Мой дедушка был вишней» 12+
7.00, 8.30 «Ир пулсан» 12+
9.30 «Законодатели» 12+
10.00 «Кĕмĕл» ушкăнăн юбилей концерчĕ» 12+
12.00 М/ф «Фиксики новенькие» 0+
13.00, 15.00 «Пирĕн хыпарсем» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
13.05, 14.05, 0.30 Х/ф «ГОСТИНИЦА «РОССИЯ» 12+
14.00, 16.00 «Наши новости» Информационная программа 12+
15.05 «Сесиль в стране чудес» 12+
16.05, 2.30 «Пĕрремĕш утăмсем» Юмах 12+
17.30, 4.00 «Волга Лайк. 10 поводов» 6+
18.10 «Утро с книгой» 12+
18.20 «Преступление и наказание» 12+
18.50 «Тур по Чувашии» 12+
19.30, 23.30 «Тĕплĕ калаçу» 12+
20.30 «Важенина за БДД» 12+
21.00 «Молодежка-21» 12+
21.30 Х/ф «ХОРЛО» 12+
22.30 «Люди-легенды. Аркадий Айдак» 12+
4.30 М/ф «Пин-код» 0+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

5.07-5.10, 5.35-5.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
6.07-6.10, 6.35-6.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
7.07-7.10, 7.35-7.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
9.30-9.55 Местное время. Вести-Чăваш ен
14.30-14.55 Местное время. Вести-Чувашия
21.10-21.30 Местное время. Вести-Чувашия

Четверг, 17

5.00 Доброе утро 0+
9.00, 12.00, 15.00, 3.00 Новости
9.20 Модный приговор 0+
10.10 Жить здорово! 16+
11.00, 12.15, 14.00, 17.00, 18.30 «Информационный канал» 16+
13.30 АнтиФейк 16+
15.15 Давай поженимся! 16+
16.05 Мужское / Женское 16+
18.00 Вечерние новости
20.00 Т/с «ИЩЕЙКА» 16+
21.00 Время
22.00 Т/с «ШИФР» 16+
23.00 Большая игра 16+
0.10 Турецкая тетрадь 16+
1.10, 3.05 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 3.00 Вести
9.30 Местное время
9.55 «О самом главном» 12+
11.30, 18.30 «60 минут» 12+
13.00 «Наши» 12+
14.30, 21.10 Вести. Местное время
14.55, 2.05, 3.30 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 16+
17.30 «Малахов» 16+
21.30 Т/с «ЦВЕТ ГРАНАТА» 16+
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьёвым» 12+

НТВ

4.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Утро. Самое лучшее 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.35 Сегодня
8.25, 10.35 Т/с «ПЁС» 16+
13.25 Чрезвычайное происшествие 16+
14.00 Место встречи 16+
16.45 За гранью 16+
17.50 ДНК 16+
20.00 Т/с «НЕВСКИЙ. БЛИЗКИЙ ВРАГ» 16+
22.10, 0.00 Т/с «БОРЩИ» 16+
0.55 Поздняков 16+
1.10 Мы и наука. Наука и мы 12+
2.10 Т/с «СКОРАЯ ПОМОЩЬ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00, 19.00, 0.00 «Республика» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
5.30 «Тĕплĕ калаçу» 12+
6.00, 8.00, 18.00, 20.00, 23.00 «Республика» Информационная программа 12+
6.10 «Утро с книгой» 12+
6.20, 18.10 «Преступление и наказание» 12+
6.50 «Тур по Чувашии» 12+
7.00, 8.30 «Ир пулсан» 12+
9.30 «Важенина за БДД» 12+
10.00 Х/ф «ХОРЛО» 12+
11.00 «Люди-легенды. Аркадий Айдак» 12+
11.30 «Любовь покоряет мир» 12+ (2024)
13.00, 15.00 «Пирĕн хыпарсем» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
13.05, 14.05, 0.30 Х/ф «ГОСТИНИЦА «РОССИЯ» 12+
14.00, 16.00 «Наши новости» Информационная программа 12+
15.05 «Сесиль в стране чудес» 12+
16.05, 2.30 «Вĕç çӳлелле» Камит 12+
17.30, 4.00 «Волга Лайк. 10 поводов» 6+
19.30, 23.30 «Учим чувашский» 12+
20.30 «Общественный тренд» 12+
20.45 «Чувашия многоликая» 12+
4.30 «Мультимир» 6+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

5.07-5.10, 5.35-5.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
6.07-6.10, 6.35-6.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
7.07-7.10, 7.35-7.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
9.30-9.55 Местное время. Вести-Чăваш ен
14.30-14.55 Местное время. Вести-Чувашия
21.10-21.30 Местное время. Вести-Чувашия

Пятница, 18

5.00 Доброе утро 0+
9.00, 12.00, 15.00 Новости
9.20 Модный приговор 0+
10.10 Жить здорово! 16+
11.00, 12.15, 14.00, 17.00 «Информационный канал» 16+
13.30 АнтиФейк 16+
15.15 Давай поженимся! 16+
16.05 Мужское / Женское 16+
18.00 Вечерние новости
18.40 Человек и закон 16+
19.45 Поле чудес 16+
21.00 Время
21.45 Голос. Дети. Новый сезон 0+
23.20 Т/с «ЮГ» 16+
0.05 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.30 Местное время
9.55 «О самом главном» 12+
11.30, 18.30 «60 минут» 12+
13.00 «Наши» 12+
14.30, 21.10 Вести. Местное время
14.55, 2.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 16+
17.30 «Прямой эфир» 16+
21.30 «Ну-ка, все вместе!» 12+
23.55 «Истории Большой Страны» 12+
1.00 Х/ф «НА ВЫДОХЕ» 16+

НТВ

4.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Утро. Самое лучшее 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
8.25 Д/с «Мои университеты. Будущее за настоящим» 6+
9.25, 10.35 Т/с «ПЁС» 16+
13.25 Чрезвычайное происшествие 16+
14.00 Место встречи 16+
16.45 ДНК 16+
17.55 Жди меня 12+
20.00 Т/с «НЕВСКИЙ. БЛИЗКИЙ ВРАГ» 16+
22.10 Т/с «БОРЩИ» 16+
0.20 Своя правда 16+
2.10 Квартирный вопрос 0+
3.05 Т/с «СКОРАЯ ПОМОЩЬ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00 «Республика» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
5.30 «Учим чувашский» 12+
6.00, 8.00, 18.00, 20.00, 23.00 «Республика» Информационная программа 12+
6.10, 18.10 «Преступление и наказание» 12+
7.00, 8.30 «Ир пулсан» 12+
9.30 «Общественный тренд» 12+
10.00 «Чувашия многоликая» 12+
12.00 М/ф «Фиксики новенькие» 0+
13.00, 15.00 «Пирĕн хыпарсем» Хыпарсен кăларăмĕ 12+
13.05, 14.05, 1.00 Х/ф «ГОСТИНИЦА «РОССИЯ» 12+
14.00, 16.00 «Наши новости» Информационная программа 12+
15.05 «Сесиль в стране чудес» 12+
16.05, 3.00 «Эпĕ халь телейлĕ!» Спектакль 12+
17.30, 4.30 «Волга Лайк. 10 поводов» 6+
19.00, 0.00 «Эрне» Хыпарсен тишкерĕвĕ 12+
20.30 «Самана» 12+
21.30 «Волшебные ноты Бетховена» 12+
23.30 «Кил ăшши» 12+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

5.07-5.10, 5.35-5.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
6.07-6.10, 6.35-6.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
7.07-7.10, 7.35-7.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Местное время. Вести-Чувашия. Утро
9.30-9.55 Местное время. Вести-Чăваш ен
14.30-14.55 Чувашия
21.10-21.30 Местное время. Вести-Чувашия

Суббота, 19

6.00 Доброе утро. Суббота 12+
9.00 Умницы и умники 12+
9.45 Слово пастыря 0+
10.00, 12.00 Новости
10.15 К 150-летию со дня рождения Николая Рериха. «В поисках Шамбалы» 12+
11.05 Играем свадьбу! 12+
12.15 Поехали! 12+
13.05 Наше всё 12+
13.55 Х/ф «ОДИНОКИМ ПРЕДОСТАВЛЯЕТСЯ ОБЩЕЖИТИЕ» 12+
15.35 Х/ф «ВЫСТРЕЛ» 12+
17.05 Кто хочет стать миллионером? 12+
18.00 Вечерние новости
18.20 Х/ф «РОДНЯ» 12+
19.50 Эксклюзив 16+
21.00 Время
21.35 Музыкальный фестиваль «Голосящий КиВиН-2024» 16+
0.15 Х/ф «КОРОЛЕВСКАЯ ИГРА» 16+
2.20 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России. Суббота»
8.00 Местное время. Суббота
8.35 «По секрету всему свету»
9.00 «Формула еды» 12+
9.25 «Пятеро на одного»
10.10 «Сто к одному»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 «Доктор Мясников» 12+
12.55 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым» 12+
14.30, 20.50 Вести. Местное время
14.50 «Парад юмора» 16+
17.50 «Привет, Андрей!» 12+
21.00 Х/ф «ЧАЙНАЯ ПАРА» 16+
0.45 Х/ф «СЕРЕБРЯНЫЙ ОТБЛЕСК СЧАСТЬЯ» 12+
4.20 Х/ф «ДОРОГАЯ МОЯ ДОЧЕНЬКА» 16+

НТВ

4.45 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.20 Жди меня 12+
7.20 Смотр 0+
8.00, 10.00, 16.00 Сегодня
8.20 Поедем, поедим! 16+
9.20 Едим дома 0+
10.20 Главная дорога 16+
11.00 Живая еда с Сергеем Малозёмовым 12+
12.00 Квартирный вопрос 0+
13.00 Попутчик 16+
14.15 Секрет на миллион 16+
16.20 ЧП. Расследование 16+
17.00 Своя игра 0+
18.00 Следствие вели... 16+
19.00 Центральное телевидение 16+
20.20 Ты не поверишь! 16+
21.20 Чудо 6+
23.20 Международная пилорама 18+
0.05 Захар Прилепин. Уроки русского 12+
0.45 Квартирник НТВ у Маргулиса 16+
2.10 Дачный ответ 0+
3.05 Х/ф «ПОЦЕЛУЙ В ГОЛОВУ» 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00 «Эрне» Хыпарсен тишкерĕвĕ 12+
6.00, 8.00 «Республика» Информационная программа 12+
6.10 «Преступление и наказание» 12+
7.00 Д/ф «Крест» 12+
8.30 «Волшебные ноты Бетховена» 12+
10.00, 23.30 «Ама кайăк çулĕпе» Çамрăксен театрĕн спектаклĕ 6+
11.30 «Асамат эрешĕсем» Светлана Асаматăн пултарулăх касĕ 12+
14.30 Х/ф «ИНÇЕТ ТЕЛЕЙ ÇУТИ» 12+
17.00 «Мультимир» 6+
18.00 «Королевство потерянных языков» 12+
19.00 «Ырă кăмăлпа» 12+
20.30 «Ман çуралнă кун» Катя Петрова концерчĕ 12+
1.00 Х/ф «СУФЛЕР» 12+

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

8.00-8.15 Местное время. Суббота.
8.20-8.35 Местное время. Суббота. Вести. Интервью (чув)
14.30-14.50 Местное время. Вести-Чувашия
20.50-21.00 Местное время. Вести-Чувашия

Воскресенье, 20

6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Подкаст.Лаб 16+
6.50 Играй, гармонь любимая! 12+
7.35 Часовой 12+
8.05 Здоровье 16+
9.10 Непутевые заметки 12+
9.30 Мечталлион. Национальная Лотерея 12+
10.15 Жизнь других 12+
11.05 Повара на колесах 12+
12.15 Видели видео? 0+
13.10 К 90-летию со дня рождения Михаила Козакова. «Разве я не гениален?!» 12+
13.55 Х/ф «ПОКРОВСКИЕ ВОРОТА» 12+
16.40 БРИКС. Горизонты будущего. Россия 12+
18.00 Вечерние новости
19.00 Точь-в-Точь 16+
21.00 Время
23.00 Что? Где? Когда? 16+
0.10 Подкаст.Лаб 16+

РОССИЯ 1

6.40 М/ф «Смотрим М/ф»
7.20 «В кругу друзей»
10.00 Местное время. Воскресенье
8.35 «Когда все дома»
9.25 «Утренняя почта»
10.10 «Сто к одному»
11.00, 14.00, 17.00 Вести
11.30 «Большие перемены»
12.30 «Истории Большой Страны» 12+
13.25 Т/с «ФАНТАЗЁР» 12+
14.30 Вести. Местное время
15.00 «Петросян-шоу» 16+
17.50 «Песни от всей души» 12+
20.00 Вести недели
22.30 «Москва. Кремль. Путин.»
23.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым» 12+
1.40 Х/ф «МАМА НАПРОКАТ» 16+

НТВ

4.45 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
6.30 Центральное телевидение 16+
8.00, 10.00, 16.00 Сегодня
8.20 У нас выигрывают! 12+
10.20 Первая передача 16+
11.00 Чудо техники 12+
12.00 Дачный ответ 0+
13.00 НашПотребНадзор 16+
14.05 Однажды… 16+
15.00 Своя игра 0+
16.20 Человек в праве с Андреем Куницыным 16+
17.00 Следствие вели... 16+
18.00 Новые русские сенсации 16+
19.00 Итоги недели
20.20 Ты супер! 6+
23.20 Звезды сошлись 16+
1.00 Основано на реальных событиях 16+
4.05 Таинственная Россия 16+

НТРК ЧУВАШИИ

5.00 Д/ф «Совершенная форма: наука о Фракталах» 12+
6.00 «Королевство потерянных языков» 12+
7.00 «Ăçтаччĕ эс?» Алексей Шадриков тата Ульяна концерчĕ 12+
9.00 «Эрне» Хыпарсен тишкерĕвĕ 12+
10.00 «Ырă кăмăлпа» 12+
11.30 «Ман çуралнă кун» Катя Петрова концерчĕ 12+
14.30 «Ама кайăк çулĕпе» Çамрăксен театрĕн спектаклĕ 6+
16.00, 23.00 «Çăлтăрсем вăййа тухсан» 12+
18.00 «Каникулы в историю Чебоксар» 12+
18.40 «Стеклянный дом» 12+
19.00 «Мунча кунĕ» Спектакль 12+
21.30 «Любовь покоряет мир» 12+
1.00 Х/ф «ТРЮФЕЛЬНЫЙ ПЕС КОРОЛЕВЫ ДЖОВАННЫ» 12

РОССИЯ 1 ЧУВАШИЯ ЧТВ

8.00-8.15 Местное время. Воскресенье. Вести-ПФО
8.20-8.35 Местное время. Воскресенье.
14.30-15.00 Местное время. Вести-Чувашия

Ăшшăн саламлатпăр

Юпа уйăхĕн 9-мĕшĕнче Çĕнĕ Ишпуç ялĕнче пурăнакан хаклăран та хаклă, хисеплĕ çыннăмăр **Мария Алексеевна Сорокина** 80 çул тултарчĕ. Çак сумлă юбилейпе пĕтĕм чун-чĕререн саламлатпăр, çирĕп сывлăх, вăрăм кун-çул, пурнăçра ыррине çеç сунатпăр.

Хастарлă та пултаруллă вăл пирĕн. Нумай çул ялти фельдшерпа акушер пунктĕнче ĕçленĕ. Кану кунĕсенче те, шартлама сивĕре те, çапса çумăр çунă тата кирек хăш вăхăтра та ял халăхне пулăшу пама васканă. Паянхи кун та ун патне пулăшу ыйтма килеççĕ. Çирĕм çул ытла Мария Алексеевна тивĕçлĕ канура. Аллинчен ĕç каймасть, пахчара тĕрлĕ çимĕç ÿстерет, выльăх тытать. Ĕçри сатурлăхĕпе пĕрлех пурте çыпăçуллă та килĕшÿллĕ унра: ăсĕпе те, кăмăлĕпе те пуян. Măшăрĕпе Владимир Захаровичпа 3 ача пăхса ÿстернĕ вĕсем, тивĕçлĕ воспитани парса пурнăç çулĕ çине кăларнă, çемьелентернĕ. Халĕ мăнукĕсемпе кĕçĕн мăнукĕсем савăнтараççĕ. Шел, Владимир Захарович, чире пула иртерех уйрăлса кайрĕ çав.

Ытарайми çывăх çыннăмăр! Эпир сана чунтан юрататпăр, хисеплетпĕр, тивĕçлипе мухтанатпăр санпа. Эсĕ пирĕнпе пулни – чăн-чăн пуянлăх, пысăк телей! Пире ăнланнăшăн, пулăшнăшăн тавах сана.

Юратнă çыннăмăр эс пирĕн,
Санран хакли çук çĕр çинче,
Турри нумай çул патăр сывлăх,
Санпа кăна кун-çул хитре.

Ăшă салампа – ывăлĕпе кинĕ, икĕ хĕрĕпе кĕрÿшĕсем, тăватă мăнукĕ, икĕ кĕçĕн мăнукĕ, Оля кинĕ, Дима кĕрÿшĕ, тăванĕсем, кÿршисем, Албутовсен çемйи – Алинăпа Валентин 1151

Паянхи илемлĕ те кĕрхи хĕвеллĕ ăшă кун, юпа уйăхĕн 13-мĕшĕнче, хамăрăн хаклăран та хаклă çыннăмăра – юратнă мăшăра, хĕре, аннене, асанне-кукамая, йăмăка, Тăвайĕнче пурăнакан **Валентина Александровна Егорована (Медведевана**) 65 çулхи юбилейĕ ячĕпе çепĕç кăмăл-туйăмсенчен саламлатпăр.

Валентина Александровна Комсомольски ялĕнче çуралса ÿснĕ. Ăна ачаранах шурă косынкăллă медицина ĕçченĕн профессийĕ кăмăла кайнă. «Эпĕ те медсестра пулатăпах»,–çутă ĕмĕтпе çунатланнă хĕрача. Шкул пĕтернĕ хыççăн малалла вĕренес тĕллевпе Канашри медучилищĕне çул тытнă вăл. Экзаменсене ăнăçлă парса, лайăх вĕренсе пырса медицина сестри пулса тăнă. Çакăнтах сатур хĕр пулас мăшăрĕпе Виталий Егоровпа паллашнă.

Çапла диплом илнĕренпех, 1983 çултанпа, пĕр улшăнмасăр Тăвайĕнчи тĕп больницăра медсестрара ĕçлет. Малтанах ача-пăча уйрăмĕнче ĕç тупăннă, аслă медсестрара та тăрăшнă. Юлашки çулсенче терапи уйрăмĕнче вăй хурать.

Эпир Валентина Александровнана чăваш юманĕ пек çирĕп сывлăх, кĕр мăнтăрĕ пек тулăх пурнăç, çăлкуç пек тапса тăракан вăй-хал, телей сунатпăр. Мĕн ĕмĕтленни вĕçĕмех пурнăçланса пытăр. Çумăнта яланах юратнă, çывăх çынсем, шанчăклă туссем пулччăр, мăшăрун, ачусен, мăнукусен юратăвне, тимлĕхне, ăшшине туйса ырă курса пурăнма Турă сывлăх патăр. Вашаватлăхупа тараватлăх, ĕçченлĕхÿпе чун илемĕ нихăçан та ан сÿнччĕр! Эсĕ юнашар пурри – чăннипех те пысăк телей. Саншăн савăнатпăр, тивĕçлипех мухтанатпăр, мĕнпур лайăххине çеç сунатпăр.

Саламлаканĕсем: амăшĕ, мăшăрĕ, хĕрĕпе ывăлĕ, кĕрÿшĕпе кинĕ тата тăватă мăнукĕ, йăмăкĕпе шăллĕн çемйисем, ытти тăванĕсем 1146

Тăвай больницинчи терапи уйрăмĕнче ĕçлекен хамăрăн чи çывăх тус-юлташăмăра **Валентина Александровна Егорована** 65 çулхи юбилейĕпе чун-чĕререн саламлатпăр. Кунçулне çĕр çинчи чи сăваплă ĕçпе – сывлăх сыхлавĕпе çыхăнтарса, халăх хушшинче хисепе, чыс-сума тивĕçнĕ вăл. Хăй пекех медицина ĕçне суйланă мăшăрĕпе Виталий Николаевичпа ывăлпа хĕрне тивĕçлĕ воспитани парса аслă çул çине кăларчĕç. 4 мăнукĕ хăйсен çитĕнĕвĕсемпе ырă туйăм парнелеççĕ халĕ. Сăмах майăн, ачисем те хăйсем пекех маттур, хисеплĕ вĕсен.

Темĕн тĕрлĕ ырă сăмах калама пулать юлташăмăр çинчен. Пирĕн Валентина – сăпайлă та ăшă чунлă, çепĕç те тараватлă тата шанчăклă çын. Унпа калаçнă, канашланă хыççăн чунра çăмăл. Вăл çемьешĕн çунать. Кашнин ыратăвне хăй çине илсе сиплеме васкать. Тавах сана уçă кăмăлушăн, сăмахпа та, ĕçпе те пулăшма хатĕрришĕн.

Эсĕ пархатарлă ĕçÿпе, таса чунупа кирек камшăн та тĕслĕх пулса тăратăн. Сана та та çывăх çыннусене çирĕп сывлăх, вăрăм кун-çул, иксĕлми вăй-хал, çемьере юратупа тăнăçлăх сунатпăр.

Хаклă çыннăмăр, санăн – юбилей,
Мĕнпур ырришĕн тав туса,
Турă упратăрччĕ сана,
Ĕмĕтпе ут малтан-мала,
Сăнра çуталтăр йăл куллу,
Телейлĕн шутăр кун-çулу,
Эс хаклă ылтăн-кĕмĕлрен,
Сана саватпăр чĕререн.

Ăшă салампа – Тăвайри тус-юлташĕсем 1150

Подведены итоги опроса среди жителей населенных пунктов с. Турмыши и д. Латышево

В соответствии с решением Собрания депутатов Янтиковского муниципального округа от 26.09.2024 г. № 28/1 08 октября 2024 года проведен опрос граждан с. Турмыши и д. Латышево с целью выявления мнения населения по вопросу реорганизации Муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения «Турмышская средняя общеобразовательная школа» Янтиковского муниципального округа Чувашской Республики путем присоединения к нему Муниципального бюджетного дошкольного образовательного учреждения «Турмышский детский сад» Янтиковского муниципального округа Чувашской Республики.

В опросе приняли участие 107 человек, положительно на поставленный вопрос ответили 89 человек, отрицательно - 18 человек.

ПĔЛТЕРӲСЕМ – ОБЪЯВЛЕНИЯ

1149 Сăвакан качака сутатăп. Т. 8-9278673939

1144 ПЛАСТ. ОКНА и двери. Т. 8-9603018627 3-1

1133 Продам дрова. Валежник. Т. 8-9534482716 , Иван. 5-2

1073 ТЕПЛИЦЫ. Т. 8-9871294822 12-5

1070 ПОРОСЯТА от 2,5 т.р. Т. 8-9656889762 5-5

0694 КУП. коз, овец, бычков. Т. 8-9278508564 25-13

0217 ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА. Т. 8-9876617161 35-22

0305 ПЕСОК.ЩЕБЕНЬ.ОПГС. Т. 8-9061333944 22-20

1030 НАТЯЖНЫЕ ПОТОЛКИ. Т. 8-9279985488. Володя. 11-7

1118 БУРЕНИЕ КОЛОДЦЕВ, ж/б колец. Доставка. Т. 8-9603061972 4-1

1000 Требуются разнорабочие в Москву. З/п от 100 тыс. р. Т. 8-9373882555 22-9

1001 НАТЯЖНЫЕ ПОТОЛКИ. Т. 8-9278445544, 8-9530140140 10-9

1111 Ремонт холодильников и стиральных машин. Т. 8-9279955504 3-3

1081 ПРОДАЕТСЯ 1 комн. квартира 37 кв.м. Т. 8-9093056882 5-4

1134 КУПЛЮ мотоциклы в любом состоянии и запчасти. Т. 8-9520265024 2-1

1095 Закупаем молочных ягнят, козлят от 2 мес. также молочных телят от 1 мес. Т. 8-9953423107 5-3

1050 Скотобойня. Закупаем бычков, коров, телок. По приятным ценам. Т. 8-9379523380 8-6

1051 КУПЛЮ дорого. Коров, бычков, телок. Вынужденный забой. Т. 8-9379579151 8-6

0990 КУПЛЮ бычков, коров, телок, вынужд. забой. Дорого. Т. 8-9370160057 20-9

1017 ОКНА ПВХ под ключ от производителя за кор. сроки. Замер. Гарантия. Скидки. Монтаж по ГОСТу Т. 8-9603031551 11-9

1145 Вахта 15-20 смен Требуются упаковщицы, грузчики на чай, шоколад, чипсы 3200 руб смена Проживание и питание бесплатно 89053456785

4-1
- ВОДОПРОВОД
- КАНАЛИЗАЦИЯ
- ОТОПЛЕНИЕ
- АЛМАЗНОЕ БУРЕНИЕ
- ГНБ — ПРОКОЛ

РЕКЛАМА 8-90-53-111-566

ВĔРЕНӲ

Иккĕмĕш центр

Ятарлă центр уçнă та – Канашри транспортпа энергетика техникумĕнче «Промышленноç тата инженери технологийĕсем» çул-йĕрпе професси енĕпе хатĕрленме майсем хутшăнĕç.

Ку вăл республикăри çак тĕллеве пурнăçлакан иккĕмĕш центр. Çакнашкал пĕрремĕш центр 2021 çултанпа Шупашкарти химипе механика техникумĕнче ĕçлет.

– Çак вĕренÿ лапамĕ пулăшнипе эпир специалистсене хăвăрт хатĕрлес, вĕсене çĕнĕ пĕлÿ парас, çĕршыв аталанăвĕшĕн пĕлтерĕшлĕ ыйтусене пурнăçламалли хăнăхусене вăйлатас майсене ÿстеретпĕр,–тенĕ Чăваш Ен Пуçлăхĕ Олег Николаев иккĕмĕш центра уçма хутшăннă май.

Центр пулăшăвĕпе 12-65 çулсенчи çынсем усă курĕç: шкул ачисем, студентсем, педагогсем, декрет отпускĕнчи хĕрарăмсем, ĕççĕррисем, ватлăх енне сулăннисем... Консультаци те илĕç, профориентаци мероприятийĕсене хутшăнĕç, хăйсене вăл е ку профессире тĕрĕслесе пăхĕç, вĕренÿ программисемпе çĕнĕ пĕлÿ илĕç.

Сăмах май, 2025 çул вĕçленнĕ тĕле центрта 4 пинрен кая мар çынна пĕлÿ пама, 800-е яхăн шкул ачине профориентаци ĕçне явăçтарма, пуласлăхпа çыхăннă компетенцисен программисене 10-ран сахал мар хатĕрлеме палăртнă.

Мы есть в сообществе «ВКонтакте», также в телеграмм канале. Хотите узнать подробнее, проходите по QR-коду

"Ял ĕçченĕ" ("Сельский труженик")

Тĕп редактор А.Е.ЕГОРОВА

Учредительсем – Чăваш Республикин цифра аталанăвĕпе информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви; Чăваш Ен цифра аталанăвĕпе информаци политикин министерствин «Тăвай районĕн «Ял ĕçченĕ» хаçат редакцийĕ» ХТУ

Хаçата çыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникацисен тытăмне тĕрĕслесе тăракан федераллă службăн Чăваш Республикинчи – Чăваш Енри Управленийĕ 2012 çулхи октябрĕн 8-мĕшĕнче ПИ ТУ 21-00239 №-пе регистрациленĕ.

Хаçат эрнере 1 хут (эрнекун) чăвашла (хăш-пĕр материалсем вырăсла) тухать.

Пичете панă 10.10.2024 ç. 19.00, графикпе 19.00 сех.

Ал çырăвĕсене рецензилемеççĕ тата каялла тавăрса памаççĕ. Рекламăпа пĕлтерÿсен чăнлăхĕшĕн редакци явап тытмасть. Реклама материалĕсен палли – Р

Номершĕн явапллă дежурнăй И.И.ГЛАДКОВ

Компьютерпа калăплакан: Н.В.АЛЕКСАНДРОВА

Хаçата районти "Ял ĕçченĕ" хаçат редакцийĕнче наборласа версткăланă, "Чăваш Ен" ИПК" АУ типографийĕнче пичетленĕ. Адрес: 428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекчĕ, 13-мĕш çурт. Çырăнтару индексĕ – ПР 238. Калăпăшĕ – 1 пичет листи. Тираж – 1435. Заказ

Редакципе издатель адресĕ: 429290, Чăваш Республики, Тăвай ялĕ, Ленин проспекчĕ, 11-мĕш çурт.

Телефонсем: тĕп редактор – 2-11-10, обществăпа политика, экономика пурнăçĕн тата çырусен пайĕсем – 2-14-05, яваплă секретарь тата наборпа верстка пайĕ – 2-13-10, бухгалтери – 2-15-64. Электронлă почта: smi11@cap.ru